

Till statsrådet Gunnar Lund

Regeringen beslutade den 16 oktober 2003 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en genomgripande översyn av nu gällande bestämmelser på försäkringsområdet med inriktning på att skapa en modern och tydlig associationsrättslig reglering av försäkringsverksamhet. I ett delbetänkande skall utredaren föreslå hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut bör genomföras i svensk lagstiftning.

Den 27 januari 2004 förordnades hovrättsrådet Åke Thimfors att från samma dag vara särskild utredare.

Som experter har från den 23 februari 2004 medverkat chefekonomen Ellen Bramness Arvidsson, chefsjuristen Lars Brolin, numera kanslirådet Lotta Hardvik Cederstierna, hovrättsassessorn Charlotta Erikson, juristen Lena Friman Blomgren, ekonomie doktorn Lars Hörngren, experten Eva Lindberg, f.d. direktören Bo Lundin, direktören Bengt Malmgren, ekonomie doktorn Johan Molin, aktuarien Björn Nilsson, adjungerade professorn Rolf Skog, docenten Staffan Viotti, administrative chefen Svante Winqvist och länsassessorn Mikael Wiman. Kanslirådet Rolf Bohlin förordnades som expert från den 18 juni 2004.

Sekreterare har varit kammarrättsassessorn Ann-Louise Björnsson och filosofie doktorerna Sonja Daltung och Magnus Lundin.

Utredningen har antagit namnet Försäkringsföretagsutredningen (Fi 2003:10).

Härmed överlämnar utredningen sitt delbetänkande Genomförande av tjänstepensionsdirektivet (SOU 2004:101).
Utredningen fortsätter med sitt arbete.

Göteborg i september 2004

Åke Thimfors

/Ann-Louise Björnsson

Sonja Daltung

Magnus Lundin

Innehåll

Sammanfattning	9
Författningsförslag	19
1 Inledning	93
2 Det svenska tjänstepensionssystemet	97
2.1 Inledning.....	97
2.2 Allmänt om tjänstepensionsutfästelsen och dess tryggande	98
2.3 Tryggande av pensionsutfästelse genom överföring av medel till pensionsstiftelse.....	99
2.4 Tryggande av pensionsutfästelse genom avsättning i balansräkningen.....	104
2.5 Tryggande av pensionsutfästelse genom försäkring	105
2.6 Allmänt om pensionsplaner	111
3 Tjänstepensionsmarknaden	119
3.1 Inledning.....	119
3.2 Tjänstepensionens samhällsekonomiska betydelse.....	119
3.3 Marknaden för tjänstepensionsförsäkring.....	122

4	EG-rättslig regering	129
4.1	Inledning.....	129
4.2	EG-direktiv på försäkringsområdet	130
4.3	Tjänstepensionsdirektivet.....	131
4.4	Utvecklingstendenser och pågående reformarbete inom EU	132
5	Aktsamhetsprincipen	135
6	Överväganden och förslag	139
6.1	Inledning.....	139
6.2	Direktivets tillämpningsområde.....	142
6.3	Undantag för små tjänstepensionsinstitut.....	146
6.4	Möjlighet till tillämpning av direktivet på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet.....	149
6.5	Krav på att verksamheten avser enbart tjänstepensioner.....	166
6.6	Juridisk åtskillnad mellan uppdragsgivare och tjänstepensionsinstitut	168
6.7	Villkor för att få bedriva verksamhet	169
6.8	Redovisning	176
6.9	Information till medlemmar m.fl.	178
6.10	Försäkringstekniska avsättningar.....	186
6.11	Skuldtäckning	194
6.12	Investeringsregler	197
6.13	Riktlinjer för placeringsverksamheten	210
6.14	Kapitalkrav	213
6.15	Förvaltning och förvaring.....	215

6.16	Gränsöverskridande verksamhet.....	216
6.17	En gemensam tillsynsmyndighet	226
6.18	Uppgifter som skall lämnas till tillsynsmyndigheten	230
6.19	Tillsynsmyndighetens befogenheter att ingripa.....	233
6.20	Val av lagstiftningsteknik	240
7	Konsekvenser av förslagen.....	243
8	Författningskommentar	245
8.1	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	245
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar.....	257
8.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige	266
8.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	274
8.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud	281
8.6	Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979).....	281
8.7	Förslaget till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410).....	281
8.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring	282
8.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.....	282
8.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.	282

8.11 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	282
8.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter	282

Bilagor

<i>Bilaga 1</i>	Kommittédirektiv.....	283
<i>Bilaga 2</i>	Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitutet	299
<i>Bilaga 3</i>	Pensionsplaner på den svenska marknaden	311

Sammanfattning

I det här betänkandet föreslås hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut (tjänstepensionsdirektivet) bör genomföras i svensk lagstiftning. Tjänstepensionsdirektivet är ett led i arbetet inom EU med att harmonisera regleringen på det finansiella området för att skapa en inre marknad för finansiella tjänster. På tjänstepensionsområdet har det tidigare inte funnits någon gemensam lagstiftning inom EU. Tjänstepensionsdirektivet avses utgöra ett första steg mot en inre marknad för tjänstepensionsinstitut. Direktivet syftar ytterst till att möjliggöra en effektiv förvaltning av tjänstepensionskapital genom frigörande av kapital samtidigt som pensionstagarnas trygghet garanteras.

Tjänstepensionsdirektivet är ett steg mot en mer kvalitativ reglering. Till grund för direktivets bestämmelser ligger aktsamhetsprincipen ("the prudent person rule") som tar sikte på beslutsprocessen i det enskilda institutet. Tanken är att verksamheten skall bedrivas på ett sätt som den enskilde förmånstagaren själv skulle göra om han eller hon hade erforderlig kompetens och kunskap.

Tjänstepensionsdirektivet är avsett att reglera sådana institut som inte redan omfattas av gemenskapslagstiftning, men för att undvika konkurrenssnedvridningar har medlemsstaterna möjlighet att under vissa förutsättningar tillämpa delar av direktivet på tjänstepensionsverksamheten hos försäkringsföretag som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG av den 5 november 2002 om livförsäkring (det konsoliderade livförsäkringsdirektivet). Medlemsstaterna har också möjlighet att helt eller delvis underlåta att tillämpa direktivet på tjänstepensionsinstitut som förvaltar tjänstepensionsplaner som har färre än sammanlagt 100 medlemmar framför allt i syfte att begränsa tillsynskostnaderna.

I sina ställningstaganden har utredningen utgått ifrån de principer som har legat till grund för senare års lagstiftningsarbete på det finansiella området. En viktig sådan princip i sammanhanget är att lagstiftningen bör vara funktionellt och inte institutionellt inriktad. I en föränderlig värld är en funktionellt inriktad reglering mer flexibel och skapar bättre förutsättningar för god konkurrens än en institutionellt inriktad reglering.

Av tjänstepensionsdirektivets definition av tjänstepensionsinstitut följer att understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkring, s.k. tjänstepensionskassor, samt pensionsstiftelser omfattas av direktivets bestämmelser. Ingen av dessa kan sägas vara urtypen för tjänstepensionsinstitut, men eftersom de är juridiska personer som inrättats oberoende av, dvs. separat från, arbetsgivaren och har till uppgift att förvalta medel som är öronmärkta för tjänstepension träffas de av direktivet. Stiftelsernas karaktär av pant utan egna åtaganden föranleder dock särskilda bedömningar beträffande bl.a. direktivets regler om tekniska avsättningar, skuldtäckning och kapitalkrav jämfört med vad som är fallet för tjänstepensionskassornas del.

Utredningen bedömer att om samtliga pensionsstiftelser skulle vara skyldiga att följa direktivets bestämmelser så skulle det kräva betydligt ökade tillsynsresurser. Kostnaden för detta liksom kostnaden för stiftelserna för att uppfylla direktivets krav måste ställas mot syftet med tjänstepensionsdirektivet att möjliggöra en effektiv kapitalförvaltning och att skydda förmånstagarna. Eftersom gällande reglering av stiftelserna knappast kan anses lägga några betydande hinder för en effektiv förvaltning av kapitalet, finns det inte behov av att på detta område frigöra kapital. Samtidigt är de vilkas pensioner de små stiftelserna syftar till att garantera tillförsäkrade ett betydande skydd genom gällande reglering och tillsyn. Utredningen anser därför att kostnaderna för att tillföra nya resurser för att uppnå en effektiv och ändamålsenlig tillsyn av att små stiftelser följer direktivets bestämmelser inte är motiverade. Pensionsstiftelser som omfattar färre än 100 personer skall därför inte behöva tillämpa direktivets bestämmelser. Emellertid skall angivna små pensionsstiftelser vara oförhindrade att på frivillig basis tillämpa direktivet. För det fallet en stiftelse som omfattar färre än 100 personer vill tillämpa direktivets bestämmelser måste den anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Utredningen anser att Sverige skall välja att utnyttja möjligheten att tillämpa tjänstepensionsdirektivet på livförsäkringsbolagens

tjänstepensionsverksamhet framför allt därför att livförsäkringsbolagen annars kan hamna i en ofördelaktig konkurrenssituation internationellt. Ett sådant val innebär enligt utredningen att livförsäkringsbolagen kommer att bli bundna av direktivet och dess bestämmelser. Särskilt innebär det att livförsäkringsbolagen måste separera sin tjänstepensionsverksamhet från övrig verksamhet som de bedriver. Alla tillgångar och skulder som hänför sig till tjänstepensionsverksamheten måste hållas fullständigt åtskilda från, förvaltas och hanteras skilt från bolagets övriga verksamheter, utan någon möjlighet till överföring.

Det framgår inte direkt av direktivet vilka tillgångar och skulder som skall anses hänföra sig till livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet och som därför måste separeras från övriga tillgångar och skulder. Utredningen föreslår att med sådana tillgångar och skulder skall avses försäkringstekniska avsättningar för tjänstepensionsförsäkringar och motsvarande skuldtäckningstillgångar. Av gällande rätt följer att konsolideringsfonden är en del av bolagets riskkapital. Som sådant kan det inte sägas hänföras till en viss verksamhetsgren. Det är först när medlen är tilldelade till försäkringstagaren, vilket i regel sker först i samband med utbetalning, som de kan sägas vara hänförda till den aktuella verksamhetsgrenen. Med tanke på att utredningen skall behandla frågor om överskott i bolagen i sitt framtida arbete samtidigt som behovet av separation inte framstår som speciellt stort för svensk del förespråkar utredningen att konsolideringsfonden i detta skede inte skall behöva separeras på verksamhetsgrenar.

När det gäller vad som skall avses med tjänstepensionsförsäkringar anser utredningen att den skatterättsliga definitionen av tjänstepensionsförsäkring är för snäv och skulle kunna begränsa de svenska försäkringsbolagens konkurrensmöjligheter internationellt. Med stöd av tjänstepensionsdirektivet föreslår utredningen att i det nu aktuella sammanhanget skall tjänstepensionsförsäkringar avse livförsäkringar där utbetalning av försäkringsbelopp är beroende av en persons, eller flera personers, uppnående eller förväntade uppnående av en viss ålder och som har samband med yrkesutövning. Det har ingen betydelse om utbetalningen av försäkringsbeloppet sker som ett engångsbelopp eller som periodiska utbetalningar. Även försäkringar som ges som tillägg till dessa försäkringar skall klassificeras som tjänstepensionsförsäkringar.

I övrigt har utredningens arbete gått ut på att avgöra om direktivets krav kan anses vara uppfyllt i svensk lagstiftning och om inte

föreslå bestämmelser för att så skall bli fallet. I något enstaka fall har utredningen föreslagit nya bestämmelser som inte är direkt föranledda av direktivets krav. Givet den begränsade tid som har stått till utredningens förfogande för detta betänkande har dock utredningen som huvudregel valt att inte föreslå lagändringar som inte är nödvändiga för att implementera direktivet, även för det fall det synes finnas ett behov av sådana lagändringar. Som framgår av utredningens direktiv har utredningen ett omfattande uppdrag, i vilket ingår att skapa en modern och tydlig associationsrättslig reglering av försäkringsverksamhet, lämna förslag på en framtida reglering av understödsföreningars verksamhet och analysera behovet av en särreglering för små försäkringsföretag. Utredningen kommer därför ha anledning att återkomma till vissa frågor i sitt framtida arbete.

Direktivet ställer krav på att ett tjänstepensionsinstitut begränsar sin verksamhet till tjänstepensioner jämte sådan verksamhet som föranleds av tjänstepensionsverksamheten. En bestämmelse med sådan innebörd gäller redan för pensionsstiftelserna, men för tjänstepensionskassorna behöver det ställas krav på att verksamheten skall begränsas till att enbart omfatta tjänstepensionsförsäkringar och av dem föranledd verksamhet. Med tjänstepensionsförsäkring skall därvid avses detsamma som vid separation av livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet.

Direktivets krav på att det uppdragsgivande företaget och tjänstepensionsinstitutet är juridiskt åtskilda är uppfyllt för såväl pensionsstiftelser som tjänstepensionskassor. Kravet gäller ej för livförsäkringsbolag.

För att ett tjänstepensionsinstitut skall få bedriva verksamhet ställer direktivet en rad övergripande krav. Flera av dessa är uppfyllda i svensk lag såsom kraven på registrering och auktorisation och regler för hantering av pensionsplaner liksom kraven på redovisning. I vissa fall krävs dock kompletterande bestämmelser. En pensionsstiftelse som skall trygga utfästelse om pension till minst 100 personer skall anmälas för tillsyn genast efter det att styrelsen tagit emot sitt uppdrag. En anmälan skall också göras när trygandet av utfästelse om pension nått upp till minst 100 personer. Krav motsvarande de som i dag ställs på ledningen i ett försäkringsbolag skall också ställas på en styrelseledamot i en tjänstepensionskassa och i en pensionsstiftelse samt en verkställande direktör eller dennes ställföreträdare i en tjänstepensionskassa. Utredningen föreslår också att en person som är underkastad

näringsförbud inte skall få vara ledamot eller suppleant i en tjänstepensionskassa eller en pensionsstiftelse. Detta gäller redan för försäkringsbolag. Enligt utredningens bedömning är det angeläget och i linje med direktivets krav att en person som är belagd med näringsförbud inte får verka som ledamot eller suppleant i något tjänstepensionsinstitut.

Direktivet ställer omfattande krav på information från ett tjänstepensionsinstitut till medlemmar och förmånstagare. Till del är dessa krav uppfyllda för försäkringsbolagen, men inte kraven på information om bolaget och dess verksamhet och om de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna, varför utredningen föreslår en ny bestämmelse med motsvarande innehåll. Vidare föreslår utredningen att motsvarande bestämmelser om information som skall gälla för försäkringsbolagen skall gälla för understödsföreningar och pensionsstiftelser och att det bör ankomma på tillsynsmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om hur tjänstepensionsinstituten skall fullgöra informationskyldigheten i enlighet med direktivet.

Direktivet ställer uttryckliga gränser för hur restriktiva tillgångslimiten ett medlemsland tillåts bestämma såvitt gäller ett tjänstepensionsinstituts placeringsverksamhet. Livförsäkringsbolagens och tjänstepensionskassornas placeringsregler för skuldtäckningstillgångar vad gäller tillåtna tillgångsslag samt tillgångslimiten är för detaljerade för att vara förenliga med direktivets bestämmelser. För tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring i livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor skall i stället gälla att högst 30 procent får vara investerade på icke reglerade marknader samt att högst 30 procent får vara investerade i tillgångar realiserbara i andra valutor än dem som åtagandena är betalbara i. Optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall få användas även för skuldtäckning för att sänka den finansiella risken i verksamhet avseende tjänstepension och för att effektivisera förvaltningen av de tillgångar som hör till denna verksamhet.

Tjänstepensionskassornas och pensionsstiftelsernas samtliga tillgångar samt de tillgångar som hänförs till tjänstepensionsverksamhet i livförsäkringsbolag skall placeras enligt aktsamhetsprincipen på ett sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen. Investeringar i ett uppdragsgivande företag får inte överstiga fem procent av tillgångarna. De samlade investeringarna i en grupp med inbördes anknytning vari ett uppdragsgivande företag ingår får inte

överstiga tio procent av tillgångarna. Upplåning skall få ske endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas.

Institutens egna placeringsriktlinjer kommer att få en central roll i den nya processinriktade tillsynen. Övergången mot en mer kvalitativt inriktad, förebyggande reglering och tillsyn som följer av förslagen förutsätter att Finansinspektionens utvärdering omfattar en granskning av institutens placeringsstrategier samt metoder och rutiner för att identifiera, mäta och hantera risker i placeringsportföljen i förhållande till åtagandenas typ och varaktighet. För att underlätta den offentliga tillsynen föreslår utredningen att en anmälningsskyldighet för placeringsriktlinjer skall införas. Sålunda skall placeringsriktlinjer för tjänstepensionsverksamheten inlämnas till Finansinspektionen senast när de börjar användas och när de ändras. Direktivets krav om vad placeringsriktlinjerna skall innehålla bör tillgodoses genom myndighetsföreskrifter om placeringsriktlinjerna och deras innehåll.

Livförsäkringsbolagens nuvarande bestämmelse om att betryggande antaganden skall användas vid beräkning av försäkringstekniska avsättningar skall inte gälla för verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring utan vid tjänstepensionsförsäkring skall de försäkringstekniska avsättningarna beräknas med antaganden som är valda på ett aktsamt sätt. För livförsäkringsbolagen uppfyller gällande regler om försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckning i övrigt vad direktivet kräver. Utredningen föreslår att understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkring skall omfattas av samma bestämmelser vad gäller försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckning som livförsäkringsbolag.

Livförsäkringsbolagen omfattas inte av tjänstepensionsdirektivets bestämmelser om kapitalkrav då solvensreglerna i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet redan gäller för dessa institut. Utredningen föreslår att tjänstepensionskassor skall omfattas av samma regler om kapitalkrav, med undantag av bestämmelserna om garantibelopp, som för närvarande gäller för livförsäkringsbolag.

Pensionsstiftelser kan inte träffas av direktivets bestämmelser rörande tekniska avsättningar, skuldtäckning och kapitalkrav. Stiftelser är inte försäkringsinstitut; de får inte göra några pensionsutfästelser och gör därför inga försäkringstekniska avsättningar och har inte heller några skuldtäckningstillgångar.

Ett syfte med direktivet är att möjliggöra för tjänstepensionsinstitut att verka över gränserna. Direktivet behandlar inte s.k.

sekundäretablering, dvs. upprättande av en filial, agentur eller liknande driftställe i ett annat land. Sekundäretableringsrätt tillkommer dock försäkringsbolagen enligt det konsoliderade livförsäkringsdirektivet och utredningen anser att tjänstepensionsdirektivets regler ändå bör tillämpas för verksamhet vid sekundäretablering för att på så sätt få samma förfaranderegler för all svensk tjänstepensionsverksamhet.

För svenska försäkringsbolag krävs ett delvis nytt anmälnings- och underrättelseförfarande vid deras verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring i andra EES-länder för att uppfylla direktivets krav. Anmälan måste innehålla uppgifter om det uppdragsgivande företaget och det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna. Krav måste ställas på att Finansinspektionen vidarebefordrar anmälan till värdlandsmyndigheten och uppgifter om i värdlandet tillämpliga verksamhetsbestämmelser till institutet. För svenska tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser, för vilka det för närvarande helt saknas bestämmelser om verksamhet utomlands, föreslår utredningen att det införs ett formaliserat förfarande för gränsöverskridande tjänstepensionsverksamhet inom EES motsvarande det som skall gälla för försäkringsbolagen. Ett i vissa avseenden nytt anmälnings- och underrättelseförfarande skall gälla också för EES-försäkringsgivare som avser att meddela tjänstepensionsförsäkringar i Sverige. Utländska institut som utan att vara EES-försäkringsgivare omfattas av tjänstepensionsdirektivet skall ha rätt att med stöd av tillstånd eller registrering i hemlandet bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige. För dessa institut skall gälla i huvudsak samma regler som för EES-försäkringsgivare.

Utredningen anser att de nya krav på tillsynsmyndigheten som införandet av aktsamhetsprincipen medför motiverar att Finansinspektionen tar över ansvaret för den finansiella tillsynen även för de pensionsstiftelser som skall tillämpa direktivets bestämmelser. Även den nya regleringen för verksamhet över gränserna talar enligt utredningens bedömning för att samma myndighet ansvarar för den tillsyn som är förknippad med tjänstepensionsdirektivets bestämmelser och att denna uppgift anförtros Finansinspektionen. Pensionsstiftelser omfattas för närvarande inte av regler om verksamhet utomlands vilket betyder att länsstyrelsen saknar erfarenhet av samarbete med utländska tillsynsmyndigheter och institut till skillnad från Finansinspektionen som redan i dag har tillsyn över internationellt verksamma institut. Tillsynen av pensionsstiftelser-

nas verksamhet i andra avseenden, såsom på stiftelserättsligt område, bör dock även i fortsättningen utövas av länsstyrelsen då Finansinspektionen inte har erfarenhet av tillsyn på dessa områden. En sådan dubbel tillsyn förekommer redan för kreditinstitutens pensionsstiftelser. Länsstyrelsen skall även fortsättningsvis ensam stå för tillsynen av de små pensionsstiftelserna som inte tillämpar direktivet.

Direktivets föreskrifter om de uppgifter som skall lämnas till tillsynsmyndigheten är i det närmaste uppfyllda i svensk lagstiftning. I fråga om en tjänstepensionskassa måste dock Finansinspektionen fortsättningsvis kunna kräva upplysningar och handlingar inte bara av styrelsen utan också av verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning. Det får vidare anses lämpligt att, i enlighet med vad som föreskrivs beträffande försäkringsbolagen, bemyndiga regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilka upplysningar en tjänstepensionskassa skall lämna till Finansinspektionen. Finansinspektionen bör ha motsvarande möjligheter att erhålla uppgifter från en pensionsstiftelse.

Utredningen bedömer att de bestämmelser i direktivet som gäller tillsynsmyndighetens möjligheter att ingripa redan är tillgodosedda för försäkringsbolagens del genom gällande bestämmelser. Även om det ter sig naturligt att låta Finansinspektionens möjligheter till ingripande mot understödsföreningar vara väsentligen desamma som dem som gäller i förhållande till försäkringsbolagen, kan det inte komma i fråga att i detta sammanhang föreslå att samtliga åtgärder skall kunna vidtas mot föreningar. Ett sådant förslag skulle gå utöver avsikten med detta delbetänkande. Utredningen föreslår därför att endast de regler som är föranledda av direktiven på livförsäkringsområdet skall gälla för tjänstepensionskassor. Sålunda skall inspektionen förelägga om åtgärd för rättelse om placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande. Om medlemmarnas rättigheter bedöms hotade skall inspektionen förelägga kassan att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan. Vidare skall inspektionen vidta vissa särskilda åtgärder om reglerna om skuldtäckning och kapitalbas inte efterlevs. Till de åtgärderna hör att begränsa tjänstepensionskassans förfoganderätt eller helt förbjuda kassan att förfoga över sina tillgångar i Sverige samt besluta hur försäkringsverksamheten i tjänstepensionskassan därefter skall bedrivas. Motsvarande regler

skall gälla för pensionsstiftelser som omfattas av tjänstepensionsdirektivet.

Mot bakgrund av regeringens målsättning om en gemensam försäkringsrörelselagstiftning har utredningen valt att göra anpassningarna för svenska tjänstepensionsinstitut i huvudsak genom införande av fullständiga bestämmelser i försäkringsrörelselagen (1982:713) och genom hänvisningar till de bestämmelserna i lagen (1972:262) om understödsföreningar och lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen). I vissa fall har det dock befunnits mer lämpligt och överskådligt att inte göra sådana hänvisningar utan att i stället låta nya, kompletta bestämmelser tas in också i lagen om understödsföreningar eller tryggandelagen. Utredningens ambition har varit att temporärt söka åstadkomma en så överskådlig och lätthanterlig lagstiftning som möjligt och att undvika en onödigt tyngande dubbelreglering.

Författningsförslag

1 Förlag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (1982:713)

dels att 1 kap. 1 a, 2 och 3 §§, 2 a kap. 1–6 §§, 5 kap. 1 §, 7 kap. 2, 9, 10 g, 11 och 13 §§ samt 12 kap. 12 § skall ha följande lydelse,

dels att det i 7 kap. skall införas två nya paragrafer, 12 och 14 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 a §

Försäkringsrörelse skall bedrivas med en för rörelsens omfattning och beskaffenhet tillfredsställande soliditet, likviditet och kontroll över försäkringsrisker, placeringsrisker och rörelserisker, så att åtagandena mot försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna kan fullgöras.

Information till liv- och skadeförsäkringstagare och dem som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av liv- och skadeförsäkringar skall ges den information de behöver.

Information till liv- och skadeförsäkringstagare och dem som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av liv- och skadeförsäkringar skall ges den information de behöver. *I fråga om sådana försäkringar som anges i 3 § femte*

stycket skall informationen innehålla uppgifter om försäkringsbolaget och dess verksamhet samt om de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna.

Verksamheten skall bedrivas enligt god försäkringsstandard.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som ett försäkringsbolag skall lämna till försäkringstagarna, andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna och till dem som erbjuds att teckna en försäkring i bolaget.

2 §

Denna lag gäller inte för försäkringsrörelse som drivs enligt andra författningar eller som utövas av försäkringsanstalter som inrättats av staten.

Särskilda bestämmelser om utländska försäkringsgivare finns i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Särskilda bestämmelser om utländska försäkringsgivare finns i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om bedrivande av försäkringsrörelse för att uppfylla Sveriges åtaganden till följd av avtal mellan Europeiska gemenskaperna (EG) och Schweiz.

3 §

Ett försäkringsbolag får inte driva annan rörelse än försäkringsrörelse, om det inte finns särskilda skäl för det.

Rörelse som avses i 2 kap. 3 b § (direkt livförsäkringsrörelse) får förenas endast med direkt skadeförsäkringsrörelse som avses i 2 kap. 3 a § första stycket klasserna 1 och 2 samt med rörelse avseende återförsäkring (indirekt försäkring) av försäkring enligt någon av dessa klasser och av livförsäkring, om inte annat följer av tredje stycket.

Utöver vad som följer av andra stycket får direkt livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse bedrivas i samma försäkringsbolag, om sådan verksamhet samtidigt bedrevs vid

tidpunkten för undertecknandet av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, den 2 maj 1992.

Direkt livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse som bedrivs i samma försäkringsbolag enligt andra eller tredje stycket skall hållas åtskilda hos bolaget.

Förvaltningen av tillgångar motsvarande ett försäkringsbolags åtaganden på grund av livförsäkringar där utbetalning av försäkringsbelopp (engångsbelopp eller periodiska utbetalningar) är beroende av en persons eller flera personers uppnående eller förväntade uppnående av viss ålder och som har samband med yrkesutövning samt försäkringar som meddelas som tillägg till sådana försäkringar (tjänstepensionsförsäkringar) skall hållas åtskild från förvaltningen av bolagets övriga tillgångar. De försäkringstekniska avsättningarna enligt 7 kap. 1 § för tjänstepensionsförsäkringar skall hållas åtskilda från bolagets övriga avsättningar.

Särskilda bestämmelser finns i 5 kap. 1 § om försäkringsbolagets upplåning.

2 a kap.

1 §

Ett försäkringsbolag som avser att upprätta en filial, agentur eller annat liknande driftställe (sekundäretablering) i ett annat EES-land skall underrätta Finansinspektionen.

Underrättelsen enligt första stycket skall innehålla

1. uppgift om i vilket land sekundäretableringen skall upprättas,
2. en plan för den tilltänkta verksamheten, med angivande av sekundäretableringens organisation och vilket slags försäkringsverksamhet som skall drivas där,
3. uppgift om sekundäretableringens adress,
4. uppgift om vem som är företrädare för sekundäretableringen.

Om ett försäkringsbolag från en sekundäretablering skall meddela tjänstepensionsförsäkringar, skall underrättelsen enligt första stycket även innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Om ett försäkringsbolag från en sekundäretablering skall meddela försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 10 (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande avser försäkring av fraktförarens ansvar, skall underrättelsen enligt första stycket dessutom innehålla en försäkran att bolaget är medlem i motsvarigheten till Trafikförsäkringsföreningen i sekundäretableringens EES-land och i det landets nationella garantifond.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad den i andra stycket 2 angivna verksamhetsplanen i övrigt skall innehålla.

2 §

Finansinspektionen skall, om förutsättningarna enligt andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att inspektionen har tagit emot en sådan underrättelse som avses i 1 § meddela den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas om underrättelsen. Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§.

Ett meddelande enligt första stycket skall lämnas om det inte finns skäl att ifrågasätta att

1. försäkringsbolagets organisation är ändamålsenlig,
2. försäkringsbolagets finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning, och
3. företrädaren för sekundäretableringen har tillräcklig kompetens och erfarenhet och i övrigt är lämpad att leda verksamheten vid sekundäretableringen.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta försäkringsbolaget om att ett sådant meddelande lämnas. Verksamheten vid sekundäretableringen får inledas två månader efter det att Finansinspektionen lämnat det meddelande som avses i första stycket.

För verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället för tredje stycket andra meningen gälla följande. Erhåller Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket från den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsbestämmelser, skall inspektionen underrätta försäkringsbolaget om dessa uppgifter. Verksamheten vid sekundäretableringen får inledas efter det att bolaget tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas mottagit inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att upprätta en sekundäretablering inte föreligger, skall inspektionen meddela beslut om det inom tre månader från det att inspektionen tagit emot en underrättelse enligt 1 §.

3 §

Om något av de förhållanden som angivits i försäkringsbolagets underrättelse till Finansinspektionen enligt 1 § skall ändras sedan en sekundäretablering har upprättats, skall försäkringsbolaget underrätta inspektionen och den utländska behöriga myndigheten minst en månad innan ändringen genomförs.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen. Den utländska behöriga myndigheten skall genast underrättas om beslutet.

Om en ändring enligt första stycket innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas, skall i stället för första och andra styckena bestämmelserna i 1 och 2 §§ tillämpas.

4 §

Om ett försäkringsbolag avser att från Sverige eller från en sekundäretablering i ett annat land inom EES meddela försäkringar för risker belägna i eller för åtaganden som skall fullgöras i ett tredje EES-land, och detta skall ske utan förmedling av en sekundäretablering i det landet (gränsöverskridande verksamhet), skall bolaget underrätta Finansinspektionen om det. I underrättelsen skall det anges vilket eller vilka slag av risker eller åtaganden försäkringarna skall omfatta.

Avser den gränsöverskridande verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall underrättelsen enligt första stycket även innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte när bolag i annan egenskap än ledande försäkringsgivare deltar i koassuransavtal (samförsäkring) avseende stora risker.

Med stora risker avses

1. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 4–7 och 11–12,

2. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 14–15, om försäkringstagaren är näringsidkare och den försäkrade risken avser näringsverksamheten, och

3. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 3, 8–10, 13 och 16, om försäkringstagaren är näringsidkare och minst två av följande förutsättningar är uppfyllda enligt senast fastställda resultat- och balansräkning:

a) försäkringstagaren har en balansomslutning som uppgår till minst ett belopp motsvarande 6 200 000 euro,

b) försäkringstagaren har en bruttoomsättning som uppgår till minst ett belopp motsvarande 12 800 000 euro,

c) försäkringstagaren har haft i genomsnitt minst 250 personer anställda.

Om försäkringstagaren ingår i en koncern som avger koncernredovisning skall förutsättningarna i tredje stycket 3 gälla koncernen.

5 §

Finansinspektionen skall inom en månad från det att en underrättelse enligt 4 § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen. Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg om att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§ och en upplysning om vilka försäkringsklasser bolagets koncession omfattar.

Finansinspektionen skall inom en månad från det att en underrättelse enligt 4 § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen. *I fråga om gränsöverskridande verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inspektionen, om de förutsättningar som anges i 2 § andra stycket 1 och 2 är uppfyllda, lämna ett sådant meddelande inom tre månader från mottagandet av underrättelsen.* Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg om att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§ och en upplysning om vilka försäkrings-

klasser bolagets koncession omfattar.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta försäkringsbolaget om att meddelandet lämnats.

Gränsöverskridande verksamheten enligt 4 § får inledas när Finansinspektionen underrättat bolaget enligt andra stycket.

Gränsöverskridande verksamheten enligt 4 § får inledas när Finansinspektionen underrättat bolaget enligt andra stycket. *För gränsöverskridande verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället gälla följande. Erhåller Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket från den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsbestämmelser, skall inspektionen underrätta försäkringsbolaget om dessa uppgifter. Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att bolaget tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas mottagit inspektionens meddelande enligt första stycket.*

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut härom skall fattas inom en månad från det att en under-

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut härom skall fattas inom en månad från det att en under-

rättelse enligt 4 § togs emot.

rättelse enligt 4 § togs emot.
I fråga om gränsöverskridande verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring, skall beslutet fattas inom tre månader från mottagandet av en sådan under rättelse.

6 §

Om något av de förhållanden som angivits i en underrättelse enligt 4 § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas.

Om något av de förhållanden som angivits i en underrättelse enligt 4 § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas. *Vad som föreskrivs i 5 § första stycket andra meningen, tredje stycket andra–fjärde meningarna och sista stycket tredje meningen skall dock tillämpas endast vid sådan ändring som innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas.*

5 kap.

1 §

Ett försäkringsbolag får endast ta upp eller ta över penninglån (upplåning) i den utsträckning som följer av denna bestämmelse.

Upplåning får ske för att effektivisera kapitalförvaltningen eller om det i övrigt är motiverat av den bedrivna försäkringsrörelsen, under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till rörelsens omfattning och kapitalbasens storlek.

Upplåning får ske för att effektivisera kapitalförvaltningen eller om det i övrigt är motiverat av den bedrivna försäkringsrörelsen, under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till rörelsens omfattning och kapitalbasens storlek. *Om rörelsen omfattar tjänstepensionsförsäkring, får upplåning ske endast för att*

tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a §, dock under den i första meningen angivna förutsättningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i andra stycket.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, medge undantag från begränsningen i andra stycket att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

7 kap.

2 §

Avsättningen för ej intjänade premier skall beräknas så att den alltid motsvarar summan av avsättningarna för varje försäkringsavtal. Avsättningen för kvardröjande risker skall avse ett för bolaget beräknat tillägg som utöver avsättningen för ej intjänade premier kan anses behövt för att täcka framtida kostnader som har samband med ingångna försäkringsavtal. En försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod för kollektiv beräkning av avsättningarna får dock användas, om avsättningen beräknad enligt en sådan metod ger i stort sett samma resultat som om avsättningen hade beräknats för varje försäkring.

Livförsäkringsavsättningen skall beräknas så att den alltid motsvarar summan av avsättningarna för varje livförsäkringsavtal beräknat enligt tredje stycket. I avsättningen skall det tillägg inräknas som behövs för att täcka alla förluster på grund av att försäkringarna upphör i förtid. En annan försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod för kollektiv beräkning av avsättningarna får användas, om den ger i stort sett samma resultat som om avsättningen hade beräknats för varje försäkring.

Livförsäkringsavsättningen för ett livförsäkringsavtal utgörs av skillnaden mellan det förväntade kapitalvärdet av bolagets framtida utgifter för försäkringsavtalet och det förväntade kapitalvärdet av de premier bolaget ytterligare kan ha att uppbära för försäkringsavtalet (prospektiv beräkningsmetod). En annan försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod får användas, om avsättningen beräknad enligt en sådan metod inte blir lägre än om en

prospektiv beräkningsmetod hade använts eller om den metoden inte är möjlig att tillämpa för försäkringsavtalet.

Beräkningen enligt andra och tredje styckena skall grundas på antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats samt driftskostnader som var för sig är betryggande.

Beräkningen enligt andra och tredje styckena skall grundas på antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats samt driftskostnader som var för sig är betryggande. *För tjänstepensionsförsäkringar skall antagandena väljas på ett aktsamt sätt.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela närmare föreskrifter om beräkning av livförsäkringsavsättningar.

9 §

Ett försäkringsbolag som driver direkt försäkringsrörelse skall ha tillgångar till ett belopp som motsvarar försäkringstekniska avsättningar för egen räkning, med tillägg av värdet av reservdeposition som en återförsäkringsgivare har ställt hos bolaget, placerade i enlighet med 9 a–10 e, 13 och 29 §§ (skuldtäckning).

Ett försäkringsbolag som driver direkt försäkringsrörelse skall ha tillgångar till ett belopp som motsvarar försäkringstekniska avsättningar för egen räkning, med tillägg av värdet av reservdeposition som en återförsäkringsgivare har ställt hos bolaget, placerade i enlighet med 9 a–10 e, 12, 13 och 29 §§ (skuldtäckning).

Om ett annat försäkringsbolag än som avses i första stycket driver sådan återförsäkringsrörelse som avses i 11 a § första stycket 3 skall bolaget ha tillgångar till ett belopp som behövs för att säkerställa försäkringstagarnas förmånsrätt enligt 4 a § förmånsrättslagen (1970:979). För sådana tillgångar gäller 9 a–10 g §§ i tillämpliga delar (särskild skuldtäckning).

Med försäkringstekniska avsättningar för egen räkning avses de försäkringstekniska avsättningarna inklusive mottagen återförsäkring och med avdrag för avgiven återförsäkring.

Om avgiven återförsäkring inte bidrar till att minska bolagets risktagande, får Finansinspektionen för visst fall bestämma att avdrag inte får göras för sådan återförsäkring.

10 g §

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall upprätta och följa placeringsriktlinjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar, med en särskild redovisning av principerna för placering av de tillgångar som används för skuld-täckning.

Livförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en livförsäkring i bolaget skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet eller av annat särskilt skäl saknas anledning till sådan information.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna information och om vilka försäkringar som inte skall omfattas av informationsskyldigheten.

Livförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en livförsäkring i bolaget skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet eller av annat särskilt skäl saknas anledning till sådan information. *Även andra ersättningsberättigade på grund av tjänstepensionsförsäkringar skall informeras därom.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela *närmare* föreskrifter *om vad riktlinjerna för tjänstepensionsförsäkring skall innehålla samt* om skyldigheten att lämna information och om vilka försäkringar som inte skall omfattas av informationsskyldigheten.

För placeringsriktlinjer för tjänstepensionsförsäkring skall bestämmelserna i 8 a § äga motsvarande tillämpning.

11 §

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde.

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde. *För de tillgångar som används för skuldtäckning i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall försäkringsbolaget föra ett särskilt register.*

Om en tillgång, som antecknats i registret har upplåtits med sådan rätt att dess fulla värde inte kan utnyttjas för skuldtäckning, skall detta antecknas i registret.

12 §

Bestämmelserna i 10 och 10 b §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot försäkrings tekniska avsättningar i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring. För sådana tillgångar gäller, utöver de begränsningar som följer av 9 a, 10 a och 10 c–10 e §§ samt av andra stycket, att de skall placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt.

Av det belopp som skall skuldtäckas i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får en andel om högst

– 30 procent motsvaras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser, vilka inte är föremål för handel på reglerade marknader,

– 30 procent motsvaras av tillgångar som är realiserbara i andra valutor än dem som åtagandena är betalbara i,

– 5 procent motsvaras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser från samma emittent eller låntagare, om denne i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare betalar försäkringspremier till försäkringsbolaget (uppdragsgivande företag) och

– 10 procent motsvaras av sådana tillgångar som avses i tredje strecksatsen, vilka getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan inbördes anknytning som anges i 10 c § andra stycket, vari ett uppdragsgivande företag ingår.

Begränsningarna i andra stycket tredje och fjärde strecksatserna gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, medge tillfälliga avvikelser från de begränsningar som anges i andra stycket första och andra strecksatserna.

13 §

Bestämmelserna i 9 a, 10, 10 b, 10 c, 10 d och 10 e §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot avsättningar för villkorad återbäring och för fondförsäkringsåtaganden där för-

Bestämmelserna i 9 a, 10, 10 b, 10 c, 10 d, 10 e och 12 §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot avsättningar för villkorad återbäring och för fondförsäkringsåtaganden där för-

säkringstagaren bär placeringsrisken. Sådana tillgångar skall placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till åtagandets karaktär.

säkringstagaren bär placeringsrisken. Sådana tillgångar skall placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till åtagandets karaktär.

I verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall de tillgångar som avses i första stycket placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt samt i enlighet med bestämmelserna i 12 § andra stycket tredje och fjärde strecksatsen och tredje stycket.

14 §

Gäller i ett annat land inom EES bestämmelser om en utländsk försäkringsgivares placering av tillgångar i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring som bedrivs i det landet vilka avviker från föreskrifterna i detta kapitel, skall för ett försäkringsbolags verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring i det landet de bestämmelserna tillämpas.

12 kap.

12 §

Ett försäkringsbolag får inte lämna penninglån till styrelseledamöterna, verkställande direktören eller aktuarien i bolaget eller i något annat företag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en styrelseledamot, verkställande direktören eller aktuarien,

2. den som är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

1. gäldenären är företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår, eller

2. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse.

Ett försäkringsbolag får inte lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. låneerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Lån enligt fjärde stycket får inte lämnas, om det sammanlagda beloppet av sådana lån därefter skulle överstiga bolagets fria egna kapital.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån skall även tillämpas i fråga om ställande av säkerhet.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån skall även tillämpas i fråga om ställande av säkerhet. *Ett försäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkringar får inte ställa säkerhet för tredje man.*

Vid tillämpning av denna paragraf likställs äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.
  2. Ett försäkringsbolag som vid ikraftträdandet bedriver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring behöver till och med år 2007 inte tillämpa de nya bestämmelserna i 1 kap. 3 §. För ett bolag som med stöd av denna punkt inte tillämpar de bestämmelserna gäller inte de nya föreskrifterna i 1 kap. 1 a §, 5 kap. 1 §, 7 kap. 2, 9, 10 g, 11, 12 och 13 §§ samt 12 kap. 12 §.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1972:262) om understödsföreningar

dels att nuvarande 26 d–26 h §§ skall betecknas 26 e–26 i §§ samt att de nuvarande rubrikerna närmast före 26 d–26 h §§ skall sättas närmast före de nya 26 e–26 i §§,

dels att 7, 11, 26, den nya 26 e, 67, 71 och 75 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 27 § skall lyda ”Understödsföreningens ledning m.m.”,

dels att det i lagen skall införas 13 nya paragrafer, 14 a–14 c, 20 a, 22 a, 24 b, 24 c, 25, 26 d, 27 a, 28 a, 68 a och 71 b §§, samt närmast före 14 a, 20 a och 26 d §§ nya rubriker, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Understödsförening får ej utan medgivande av Finansinspektionen driva verksamhet som är främmande för ändamålet med föreningens försäkringsverksamhet. Omfattningen av den främmande verksamheten skall stå i rimligt förhållande till försäkringsverksamheten.

Understödsförening får ej heller utan medgivande av Finansinspektionen ändra sin försäkringsverksamhet så att den får en väsentligt ny inriktning eller kommer att omfatta ny verksamhetsgren. Vid prövningen äger 4 § motsvarande tillämpning.

En understödsförening som driver verksamhet avseende försäkringar som anges i 1 kap. 3 § femte stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) (tjänstepensionsförsäkringar) får inte driva annan verksamhet, om den inte är föranledd av verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkringar.

En sådan förening som avses i tredje stycket får ta upp eller ta över penninglån endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas enligt 25 §, dock under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till verksamhetens omfattning och kapitalbasens storlek. Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, medge undantag från begränsningen att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

11 §

Understödsförenings stadgar skall vara ägnade att trygga att föreningen kan fullgöra sina försäkringsutfästelser och skall samtidigt tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringarna är skäligen med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden. Även i övrigt skall stadgarna ha ett för verksamheten lämpligt innehåll.

Stadgarna skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. de villkor som skall gälla för inträde i föreningen,
5. försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräkning av förmånerna, tid och villkor för utbetalning av försäkringsbelopp samt i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem,
6. de fasta avgifter, som skall erläggas till föreningen, eller grunderna för deras beräkning,
7. ordningen för beslut om särskild uttaxering och grunderna för dess verkställande, om sådan uttaxering skall få förekomma,
8. påföljden för försummelse att till föreningen erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,

9. om rätt till fribrev eller återköp skall föreligga samt, för sådant fall, villkoren för rätten och reglerna för beräkning av fribrevs- eller återköpsvärdena,

10. villkoren för belåning av försäkringsbrev hos föreningen, om sådan belåning skall få förekomma,

11. tider för verkställande av försäkringsteknisk utredning, om skyldighet föreligger att verkställa sådan utredning,

12. grunderna för fondbildning,

13. hur medel som ej behövs för löpande utgifter skall placeras och värdehandlingar skall förvaras,

14. hur medel som ej ingår i försäkringsfond skall användas samt, om återbäring skall förekomma, bestämmelser därom,

15. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter och revisorer skall finnas suppleanter, motsvarande uppgifter om dem, tiden för styrelseledamots, revisors och suppleants uppdrag samt, om styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske,

16. i fall där fullmäktige skall finnas, hur de skall utses samt deras befogenhet och mandattid,

17. tid för ordinarie föreningsstämma,

18. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämman då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,

19. hur vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

Bestämmelserna i andra stycket 13, såvitt avser placering av medel, gäller inte för en förening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring.

Bestämmelserna i andra stycket 15 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Om föreningen skall ha euro som redovisningsvaluta enligt 4 kap. 6 § bokföringslagen, skall detta anges i stadgarna.

Verksamhet i ett annat land inom Europeiska ekonomiska

*samarbetsområdet (EES)**14 a §*

En understödsförening som avser att från Sverige meddela tjänstepensionsförsäkringar för åtaganden som skall fullgöras i ett annat land inom EES (gränsöverskridande verksamhet) skall underrätta Finansinspektionen om det.

Underrättelsen enligt första stycket skall innehålla uppgift om

- 1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala avgifterna och*
- 2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.*

14 b §

Finansinspektionen skall, om de förutsättningar som anges i andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att en underrättelse enligt 14 a § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen.

Ett meddelande enligt första stycket skall lämnas om det inte finns skäl att ifrågasätta att

- 1. understödsföreningens organisation är ändamålsenlig och*
- 2. understödsföreningens finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning.*

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta understödsföreningen om att meddelandet lämnats.

Erhåller Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket från den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsbestämmelser, skall inspektionen underrätta understödsföreningen om dessa uppgifter. Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att föreningen tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas mottagit inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut härom skall fattas inom tre månader från det att en underrättelse enligt 14 a § togs emot.

14 c §

Om något av de förhållanden som angetts i en underrättelse enligt 14 a § skall ändras sedan

den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall understödsföreningen underrätta Finansinspektionen minst en månad innan ändringen genomförs.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen.

Information

20 a §

Medlemmar och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall ges erforderlig information om föreningen och dess verksamhet samt om sina försäkringar och de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna. Informationen skall tydligt visa försäkringarnas villkor och värdeutveckling.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en understödsförening skall lämna till medlemmarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar.

22 a §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i

stället för 22 § tillämpa 7 kap. 1 och 2 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713) samt föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser.

24 b §

För en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället för 23–24 a §§ gälla bestämmelserna i andra–femte styckena.

Understödsföreningens samlade tillgångar skall placeras i enlighet med principerna i 7 kap. 9 a § andra och tredje meningarna försäkringsrörelselagen (1982:713) samt på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt. Av tillgångarna får högst

– fem procent utgöras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser från samma emittent eller låntagare, om denne i egenkap av arbetsgivare eller egenföretagare betalar avgifter till föreningen (uppdragsgivande företag) och

– tio procent utgöras av sådana tillgångar som avses i första strecksatsen, vilka getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan inbördes anknytning som anges i 7 kap. 10 c § andra stycket försäkringsrörelselagen, vari ett upp-

dragsgivande företag ingår.

Begränsningarna i andra stycket första och andra strecksatserna gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Beträffande användande av optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall understödsföreningen tillämpa 7 kap. 17 b § försäkringsrörelselagen och föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna.

I fråga om tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar skall understödsföreningen även tillämpa 7 kap. 9, 10 a, 10 c–10 f och 12–14 §§ försäkringsrörelselagen samt föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser.

24 c §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall upprätta och följa placeringsriktlinjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar, med en särskild redovisning av principerna för placering av de tillgångar som används för skuld-täckning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela närmare föreskrifter om vad riktlinjerna skall innehålla.

Senast när placeringsriktlinjer

börjar användas, skall de ges in till Finansinspektionen. Till riktlinjerna skall fogas en redogörelse för de konsekvenser som riktlinjerna får för understödsföreningen samt för medlemmarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad redogörelsen skall innehålla.

Bestämmelserna i andra stycket gäller också vid ändring av placeringsriktlinjer.

25 §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall, utöver tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar enligt 22 a § samt 7 kap. 1 § försäkringsrörelselagen (1982:713), vid varje tidpunkt ha en tillräcklig kapitalbas. Bestämmelserna om kapitalbasens sammansättning i 7 kap. 22 § och 26 § fjärde stycket första meningen försäkringsrörelselagen skall äga motsvarande tillämpning.

Kapitalbasen skall minst uppgå till en nivå som beräknas med utgångspunkt i verksamhetens art och omfattning (solvensmarginalen) enligt bestämmelserna i 7 kap. 23 § försäkringsrörelselagen.

Om kapitalbasen understiger solvensmarginalen skall Finansinspektionen vidta åtgärder enligt

bestämmelserna i 71 § fjärde och sjätte styckena.

26 §

Understödsförening får inte lämna kredit till

1. styrelseledamot, styrelsesuppleant, revisor, revisorssuppleant, innehavare av befattning i ledande ställning i föreningen eller person som verkställer försäkringsteknisk utredning åt föreningen,

2. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till personer som avses under 1, eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon,

3. bolag, förening eller annan sammanslutning, vari person som avses under 1 eller 2 i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

Förening får ej heller lämna kredit mot säkerhet av borgen av någon som avses i första stycket.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställs äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får inte ställa säkerhet för tredje man.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte något hinder för en understödsförening att i enlighet med stadgarna lämna kredit mot säkerhet av försäkringsbrev som har utfärdats av föreningen.

Finansinspektionen kan medge undantag från bestämmelserna i första–tredje styckena, om det finns synnerliga skäl till detta.

*Gruppbaserat kapitalkrav**26 d §*

En understödsförening som avses i 26 a § första stycket och som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall, utöver vad som föreskrivs i 25 §, ha en kapitalbas som är tillfredsställande med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen (gruppbaserad kapitalbas). När den gruppbaseade kapitalbasen bestäms skall 7 kap. 22 § och 26 § fjärde stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713) tillämpas.

Den gruppbaseade kapitalbasen skall uppgå till en nivå som är tillräcklig med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen (gruppbasead solvensmarginal). När den gruppbaseade solvensmarginalen bestäms skall 7 kap. 23 § försäkringsrörelselagen tillämpas.

26 d §

En understödsförening som avses i 26 a § skall göra en beräkning av gruppbasead kapitalbas och solvensmarginal för att bestämma den ekonomiska ställningen med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen. Beräkningen skall göras enligt en sammanläggnings- och avräkningsmetod. Om det finns skäl får beräkningen i stället göras enligt en konsolideringsmetod.

26 e §

En understödsförening som avses i 26 a § skall göra en beräkning av gruppbasead kapitalbas och solvensmarginal för att bestämma den ekonomiska ställningen med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen. Beräkningen skall göras enligt en sammanläggnings- och avräkningsmetod. Om det finns skäl får beräkningen i stället göras enligt en konsolideringsmetod.

Den gruppbaseade kapitalbasen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 22 och 24 §§ samt 26 § tredje stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713). Den gruppbaseade solvensmarginalen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 23 § för livförsäkringsrörelse och 7 kap. 25 § för skadeförsäkringsrörelse.

För en understödsförening som inte driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring gäller följande. Den gruppbaseade kapitalbasen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 22 och 24 §§ samt 26 § tredje stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713). Den gruppbaseade solvensmarginalen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 23 § för livförsäkringsrörelse och 7 kap. 25 § för skadeförsäkringsrörelse.

Vid beräkningen skall dotterföretag eller intresseföretag som är försäkringsföretag beaktas proportionellt efter understödsföreningens innehav om inte särskilda skäl talar för att de beaktas till annan andel.

Beräkningen skall särskilt tillgodose att avdrag från kapitalbasen görs för dels tillgångar som får ingå i kapitalbasen hos ett annat försäkringsföretag i försäkringsgruppen, dels värden som skapats internt inom gruppen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om beräkningsmetodernas användning och innehåll.

27 a §

En styrelseledamot och en verkställande direktör eller dennes ställföreträdare i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall ha de insikter och den erfarenhet som krävs för att delta i ledningen av en sådan förening och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

28 a §

Styrelsen skall fastställa placementsriktlinjer enligt 24 c §. Styrelsen ansvarar för att riktlinjerna följs och skall fortlöpande pröva om de behöver ändras.

67 §

Det åligger understödsförenings styrelse att på tid och sätt som Finansinspektionen bestämmer

1. hålla föreningens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,

2. för varje räkenskapsår till inspektionen insända bestyrkt kopia av protokoll fört vid föreningsstämma över beslut i fråga om års- och koncernredovisningen eller revisionsberättelsen samt en redogörelse för föreningen och dess verksamhet,

3. meddela de upplysningar och uppgifter i övrigt rörande föreningen som inspektionen begär.

Åliggandena enligt första stycket 1 och 3 gäller i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring även verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i föreningen.

Om understödsföreningen driver verksamhet i ett annat land inom EES, skall styrelsen, verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i föreningen, i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, lämna de upplysningar till behörig myndighet i det landet som den myndigheten behöver för att fullgöra sina uppgifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar en understödsförening skall lämna till Finansinspektionen.

68 a §

Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

71 §

Finansinspektionen kan meddela de erinringar i fråga om understödsföreningens verksamhet som inspektionen finner påkallade.

Finansinspektionen skall förelägga understödsförening att inom viss tid vidtaga de åtgärder som behövs för rättelse, om

1. avvikelser skett från denna lag eller de för föreningen gällande stadgarna eller de författningar eller föreskrifter i övrigt som gäller för verksamheten,

2. stadgarna ej längre uppfyller de i 11 § första stycket angivna allmänna kraven,

3. placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av föreningens rörelse,

3. de tillgångar, vari försäkringsfond redovisas, ej är tillräckliga för att trygga försäkringsutfästelserna eller

4. annan allvarlig anmärkning kan riktas mot föreningens verksamhet.

4. de tillgångar, vari försäkringsfond redovisas, ej är tillräckliga för att trygga försäkringsutfästelserna eller

5. annan allvarlig anmärkning kan riktas mot föreningens verksamhet.

Om Finansinspektionen bedömer att medlemmarnas rättigheter i en understödsförening som

driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring hotas, skall inspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan.

Om en understödsförenings kapitalbas understiger solvensmarginalen enligt 25 §, eller, för en understödsförening som avses i 26 a § första stycket, den grupp-baserade kapitalbasen understiger den grupp-baserade solvensmarginalen enligt 26 d §, skall Finansinspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta en plan för att återställa en tillfredsställande finansiell ställning och överlämna planen till inspektionen för godkännande. Om kapitalbasen understiger en tredjedel av solvensmarginalen enligt 25 § eller om kapitalbasen inte har den sammansättning som anges i 7 kap. 26 § fjärde stycket försäkringsrörelselagen (1982:713), skall inspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en plan för skyndsamt återställande av kapitalbasen.

Om en understödsförening driver verksamhet i ett annat land inom EES och föreningen inte rättar sig efter Finansinspektionens eller behörig utländsk myndighets anmodan om rättelse, skall inspektionen vidta de åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta överträdelser.

Inspektionen skall underrätta den behöriga utländska myndigheten om vilka åtgärder som vidtas.

Finansinspektionen får begränsa understödsföreningens förfoganderätt eller förbjuda föreningen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om

1. föreningen inte följer gällande bestämmelser om skuldtäckning,

2. föreningens kapitalbas understiger en tredjedel av solvensmarginalen, eller

3. föreningens kapitalbas understiger solvensmarginalen eller, för en förening som avses i 26 a §, den gruppbaseade kapitalbasen understiger den gruppbaseade solvensmarginalen enligt 26 d §, och det finns särskilda skäl att anta att föreningens finansiella ställning ytterligare kommer att försämrats.

Finansinspektionen får besluta hur försäkringsverksamheten skall drivas efter ett sådant beslut som avses i sjätte stycket.

Har föreläggande enligt andra stycket *ej* efterkommit inom bestämd tid och har det anmärkta förhållandet *ej* heller på annat sätt undanröjts, kan Finansinspektionen hos rätten ansöka om att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation. Har sådan ansökan skett, äger bestämmelserna i 72 § tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

Har föreläggande enligt andra-femte styckena *inte* efterkommit inom bestämd tid och har det anmärkta förhållandet *inte* heller på annat sätt undanröjts, kan Finansinspektionen hos rätten ansöka om att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation. Har sådan ansökan skett, äger bestämmelserna i 72 § tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

Styrkes ej innan rätten avgör ärendet att meddelat föreläggande efterkommits, skall rätten förklara, att föreningen skall träda i likvidation, och förordna en eller flera likvidatorer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om innehållet i den finansiella saneringsplan som krävs enligt tredje stycket.

71 b §

Finansinspektionen skall anmäla beslut enligt 71 § sjätte stycket om förbud eller begränsning i rätten att förfoga över tillgångar till de behöriga myndigheterna i de EES-länder där understödsföreningen enligt under rättelse bedriver försäkringsverksamhet enligt 14 a §. Sådant beslut skall dessutom anmälas till behöriga myndigheter i de EES-länder där föreningen har tillgångar.

Finansinspektionen får i samband med anmälan enligt första stycket begära att den behöriga utländska myndigheten i samarbete med inspektionen vidtar motsvarande åtgärder.

75 §

Finansinspektionens beslut om att vägra registrering av understödsförening enligt 65 § får överklagas hos kammarrätten.

Finansinspektionens beslut om att vägra registrering av understödsförening enligt 65 § får överklagas hos kammarrätten. *Detsamma gäller inspektionens beslut enligt 14 b eller 14 c §.*

Annat beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas hos länsrätten. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223). Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av länsrättens avgörande.

Inspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande eller om verksamhetens drivande enligt 71 § sjunde stycket skall gälla omedelbart.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.
  2. En understödsförening som vid ikraftträdandet inte uppfyller kraven enligt bestämmelserna i 25 och 26 d §§ behöver till och med år 2007 inte tillämpa de bestämmelserna. Innan en understödsförening uppfyller de kraven får föreningen inte bedriva gränsöverskridande verksamhet.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

dels att rubriken till lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige, 1 kap. 1, 4, 5 och 13 §§, 2 kap. 1–3 §§, 3 kap. 2 och 6 §§, 8 kap. 1 a §, 10 kap. 1, 3, 4 a och 5 §§ samt rubriken närmast före 10 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya kapitel, 3 a och 3 b kap, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

Lagen om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige

1 kap.

1 §

Utländska försäkringsgivare har rätt att bedriva verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag.

Utländska försäkringsgivare och utländska tjänstepensionsinstitut har rätt att bedriva verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om bedrivande av försäkringsrörelse för att uppfylla Sveriges åtaganden till följd av avtal mellan Europeiska gemenskaperna (EG) och Schweiz.

4 §

En utländsk försäkringsgivare skall i sin verksamhet i Sverige följa svensk lag och svenska myndigheters beslut och föreskrifter samt svara inför svensk domstol.

En utländsk försäkringsgivare och ett utländskt tjänstepensionsinstitut skall i sin verksamhet i Sverige följa svensk lag och svenska myndigheters beslut och föreskrifter samt svara inför svensk domstol.

5 §

I denna lag avses med

1. EES-försäkringsgivare: utländsk försäkringsgivare vars hemland hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och vars verksamhet inom EES står under finansiell tillsyn endast av den behöriga myndigheten i hemlandet,

2. försäkringsgivare från tredje land: annan utländsk försäkringsgivare än EES-försäkringsgivare som enligt sitt hemlands lag är en juridisk person,

3. utländskt tjänstepensionsinstitut: utländskt institut som utan att vara försäkringsgivare enligt denna lag omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut,

3. hemland: det land där försäkringsgivaren har sitt säte och, när det gäller försäkringsgivaren i en försäkringsammanslutning, det land där sammanslutningens ledning finns,

4. hemland: det land där försäkringsgivaren eller det utländska tjänstepensionsinstitutet har sitt säte och, när det gäller försäkringsgivaren i en försäkringssammanslutning, det land där sammanslutningens ledning finns,

4. behörig myndighet: den nationella myndighet utomlands som enligt lag eller annan författning har behörighet att utöva tillsyn över EES-för-

5. behörig myndighet: den nationella myndighet utomlands som enligt lag eller annan författning har behörighet att utöva tillsyn över EES-för-

säkringsgivare eller försäkringsgivare från tredje land.

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. i denna lag tillämpas på EES-försäkringsgivare och bestämmelserna i 4–7 kap. på försäkringsgivare från tredje land. Bestämmelserna i 8–10 kap. gäller både EES-försäkringsgivare och försäkringsgivare från tredje land.

ringsgivare, *utländskt tjänstepensionsinstitut* eller försäkringsgivare från tredje land.

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. i denna lag tillämpas på EES-försäkringsgivare och bestämmelserna i 4–7 kap. på försäkringsgivare från tredje land. Bestämmelserna i 8–10 kap. gäller både EES-försäkringsgivare och försäkringsgivare från tredje land. *Bestämmelserna i 3 a och 3 b kap. tillämpas på utländska tjänstepensionsinstitut. Även 10 kap. gäller sådana institut.*

13 §

Med gränsöverskridande verksamhet avses i denna lag att en EES-försäkringsgivare från ett utländskt driftsställe meddelar försäkring, utan förmedling av en sekundäretablering eller ett dotterbolag här i landet, avseende en risk som är belägen i Sverige eller ett åtagande som skall fullgöras här i enlighet med 1 kap. 7 §.

I 3 a kap. avses med gränsöverskridande verksamhet att ett utländskt tjänstepensionsinstitut från ett utländskt driftsställe, utan förmedling av en generalagent eller filial eller ett dotterbolag i Sverige, ingår avtal om tjänstepension som skall fullgöras här. Sverige skall anses vara det land där avtalet skall fullgöras om den, som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall göra inbetalningar till det utländska tjänstepensionsinstitutet, har det etableringsställe som tjänstepensionerna har samband med i Sverige.

2 kap.**1 §**

En EES-försäringssgivare som i sitt hemland har tillstånd att driva försäkringsrörelse får bedriva verksamhet i Sverige

1. från en sekundäretablering här i landet med början två månader efter det att Finansinspektionen från den behöriga myndigheten i försäringssgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 § eller dessförinnan, om Finansinspektionen medger att verksamheten får påbörjas,

2. genom gränsöverskridande verksamhet, så snart Finansinspektionen från den behöriga myndigheten i försäringssgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 3 §.

För verksamhet i Sverige avseende försäkringar som anges i 1 kap. 3 § femte stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) (tjänstepensionsförsäkringar) skall i stället för första stycket gälla följande. Verksamheten får inledas så snart försäringssgivaren tagit emot sådana uppgifter från Finansinspektionen som avses i 3 kap. 2 § tredje stycket första meningen, dock senast två månader efter det att inspektionen från den behöriga myndigheten i försäringssgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 eller 3 §.

2 §

En underrättelse enligt 1 § 1 om sekundäretablering skall innehålla

1. uppgifter om sekundäretableringens adress och om vem som skall vara dess företrädare,

2. en plan över den tilltänkta verksamheten där det framgår hur etableringen är organiserad och vilket slags försäkringsrörelse som skall drivas där, och

3. ett intyg utfärdat av hemlandsmyndigheten om EES-försäkringsgivarens kapitalbas.

Avser verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall underrättelsen enligt första stycket även innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

För verksamhet rörande försäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 10 försäkringsrörelselagen (1982:713) (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande gäller försäkring av fraktförarens ansvar skall underrättelsen enligt första stycket dessutom innehålla en försäkran att EES-försäkringsgivaren är medlem i Trafikförsäkringsföreningen.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första stycket 1 och 2, får ändringen göras tidigast en månad efter det att försäkringsgivaren underrättat Finansinspektionen om ändringen.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första stycket 1 och 2 *och andra stycket*, får ändringen göras tidigast en månad efter det att försäkringsgivaren underrättat Finansinspektionen om ändringen. *Om ändringen innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas, skall dock bestämmelserna i 1 § andra stycket tillämpas.*

3 §

En underrättelse enligt 1 § 2 om gränsöverskridande verksamhet skall innehålla

1. uppgifter om vilket eller vilka slag av risker eller åtaganden försäkringarna skall täcka, och

2. ett intyg utfärdat av hemlandsmyndigheten om
- a) försäkringsgivarens kapitalbas, och
  - b) de försäkringsklasser försäkringsgivarens koncession omfattar.

Avser verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall underrättelsen enligt första stycket även innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

För verksamhet rörande försäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 10 i försäkringsrörelselagen (1982:713) (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande gäller försäkring av fraktförarens ansvar skall underrättelsen dessutom innehålla

1. uppgifter om vem som är försäkringsgivarens representant enligt 5 § trafikskadelagen (1975:1410), och

2. en försäkran att försäkringsgivaren är medlem i Trafikförsäkringsföreningen.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första och andra styckena, får ändringen göras tidigast en månad efter det att Finansinspektionen underrättats om ändringen av den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första och andra styckena, får ändringen göras tidigast en månad efter det att Finansinspektionen underrättats om ändringen av den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland. *Om ändringen innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas, skall dock bestämmelserna i 1 § andra stycket tillämpas.*

3 kap.**2 §**

Finansinspektionen skall, i samarbete med den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland, utöva tillsyn över att EES-försäkringsgivaren bedriver sin verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag och andra författningar som reglerar försäkringsgivarens näringsverksamhet.

Finansinspektionen skall lämna uppgifter till de behöriga myndigheterna i EES-försäkringsgivares hemländer, om dessa myndigheter behöver uppgifterna för sin tillsyn över försäkringsgivares verksamheter, samt i övrigt ha ett nära samarbete med dessa myndigheter.

Avser EES-försäkringsgivarens verksamhet i Sverige tjänstepensionsförsäkring, skall Finansinspektionen, om det behövs, senast två månader efter det att inspektionen tagit emot en under rättelse enligt 2 kap. 2 eller 3 § till den behöriga myndigheten i EES-försäkringsgivarens hemland lämna uppgifter om sådana bestämmelser som avses i första stycket. Finansinspektionen skall när försäkringsgivaren påbörjat sin verksamhet här i landet underrätta den myndigheten om väsentliga ändringar i de bestämmelserna.

6 §

Om en EES-försäkringsgivare överträder denna lag eller en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller på annat sätt visar sig olämplig att driva verksamhet här, får Finansinspektionen förelägga försäkringsgivaren att vidta rättelse. Om försäkringsgivaren inte följer föreläggandet skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Om överträdelsen skett i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring, gäller i stället för

första stycket att Finansinspektionen genast skall underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Om rättelse ändå inte sker, får Finansinspektionen förbjuda försäkringsgivaren att fortsätta sin marknadsföring och att ingå nya försäkringsavtal om risker som är belägna här i landet eller, när det gäller livförsäkring, om försäkringsåtaganden som skall fullgöras här i landet. Innan ett förbud meddelas skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

I brådskande fall får Finansinspektionen, utan att den behöriga myndigheten underrättats, vidta åtgärder som anges i *andra* stycket för att hindra ytterligare överträdelse.

I brådskande fall får Finansinspektionen, utan att den behöriga myndigheten underrättats, vidta åtgärder som anges i *tredje* stycket för att hindra ytterligare överträdelse i verksamhet som inte avser tjänstepensionsförsäkring.

Finansinspektionen får i brådskande fall, och utan att den utländska behöriga myndigheten underrättats, även förordna ett ombud att på försäkringsgivarens vägnar ta emot stämning och i övrigt företräda denne när det gäller redan meddelade försäkringar. Inspektionen skall genast införa kungörelse enligt 10 kap. 1 § 1 om förordnandet. Till dess att en sådan kungörelse har införts får en försäkringstagare, om försäkringsgivaren inte är en försäkringsammanslutning, sätta in förfallna försäkringspremier hos inspektionen med samma verkan som om de har betalats till försäkringsgivaren.

BESTÄMMELSER OM UTLÄNDSKA TJÄNSTEPENSIONSINSTITUT

3 a kap. Rätt att driva verksamhet i Sverige m.m.

1 §

Ett utländskt tjänstepensionsinstitut, som i sitt hemland har tillstånd att bedriva tjänstepen-

sionsverksamhet eller är registrerat för sådan verksamhet, får bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige så snart institutet tagit emot sådana uppgifter från Finansinspektionen som avses i 3 b kap. 2 § tredje stycket första meningen, dock senast två månader efter det att inspektionen från den behöriga myndigheten i institutets hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 §.

2 §

En underrättelse enligt 1 § skall innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall göra inbetalningar till det utländska tjänstepensionsinstitutet och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för trygget.

Om det utländska tjänstepensionsinstitutet avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första stycket, får ändringen göras tidigast en månad efter det att Finansinspektionen underrättats om ändringen av den behöriga myndigheten i institutets hemland.

3 §

De personer, vilkas pensioner tryggas av ett utländskt tjänstepensionsinstitut, skall ges erforderlig information om institutet

och dess verksamhet samt om pensionerna och de överenskommelser som ligger till grund för pensionerna. Även de som erbjuds att ingå avtal om tjänstepension skall ges sådan information.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som ett utländskt tjänstepensionsinstitut skall lämna.

3 b kap. Tillsyn över utländska tjänstepensionsinstitut

1 §

Den behöriga myndigheten i tjänstepensionsinstitutets hemland har ansvaret för den finansiella tillsynen över institutets verksamhet i Sverige. Den tillsynen omfattar kontroll av tjänstepensionsinstitutets solvens, avsättningar och placering av tillgångar.

Finansinspektionen skall svara för tillsynen i övrigt över tjänstepensionsinstitutets verksamhet i Sverige.

2 §

Finansinspektionen skall, i samarbete med den behöriga myndigheten i tjänstepensionsinstitutets hemland, utöva tillsyn över att det utländska tjänstepensionsinstitutet bedriver sin verksamhet i Sverige i enlighet

med denna lag och andra författningar som reglerar institutets näringsverksamhet.

Finansinspektionen skall lämna uppgifter till de behöriga myndigheterna i utländska tjänstepensionsinstitutets hemländer, om dessa myndigheter behöver uppgifterna för sin tillsyn över tjänstepensionsinstitutets verksamheter, samt i övrigt ha ett nära samarbete med dessa myndigheter.

Finansinspektionen skall, om det behövs, senast två månader efter det att inspektionen tagit emot en underrättelse enligt 3 a kap. 2 § till den behöriga myndigheten i tjänstepensionsinstitutets hemland lämna uppgifter om sådana bestämmelser som avses i första stycket. Finansinspektionen skall när institutet påbörjat sin verksamhet här i landet underrätta den myndigheten om väsentliga ändringar i de bestämmelserna.

3 §

Ett utländskt tjänstepensionsinstitut som driver verksamhet här i landet skall lämna Finansinspektionen de uppgifter om verksamheten som behövs för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar som tjänstepensionsinstitutet skall lämna till inspektionen enligt första stycket.

4 §

Skyldigheten enligt 3 § att lämna upplysningar gäller även för styrelsen och den verkställande direktören eller motsvarande organ i företag vars verksamhet uteslutande skall vara att biträda ett utländskt tjänstepensionsinstitut eller som ett sådant institut har ett bestämmande inflytande i.

5 §

Om ett utländskt tjänstepensionsinstitut överträder denna lag, en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller en annan författning som reglerar institutets näringsverksamhet, skall Finansinspektionen genast underrätta den behöriga myndigheten i institutets hemland.

Om rättelse inte sker, får Finansinspektionen förbjuda tjänstepensionsinstitutet att fortsätta sin marknadsföring och att ingå nya avtal om tjänstepension som skall fullgöras här i landet. Innan ett förbud meddelas skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i institutets hemland.

6 §

Om den behöriga myndigheten i det utländska tjänstepensionsinstitutets hemland inskränker institutets rätt att förfoga över sina tillgångar, skall Finansinspektionen på begäran av myndigheten vidta motsvarande åtgärder i fråga om institutets tillgångar i Sverige.

Finansinspektionen skall biträda den behöriga myndigheten i det utländska tjänstepensionsinstitutets hemland vid verkställighet av ett beslut om hur verksamheten skall drivas efter det att den myndigheten beslutat

- 1. att institutet inte får fortsätta sin marknadsföring eller ingå nya avtal om tjänstepension, eller*
- 2. att inskränka institutets rätt att förfoga över sina tillgångar.*

7 §

Om ett utländskt tjänstepensionsinstitut till följd av ett beslut av den behöriga myndigheten i hemlandet inte längre får driva verksamhet här i landet, skall Finansinspektionen vidta de åtgärder som behövs för att hindra att institutet fortsätter verksamheten eller inleder ny verksamhet. Inspektionen skall, på begäran av och i samarbete med den behöriga myndigheten i institutets hemland,

- 1. förbjuda institutet att förfoga över sina tillgångar i Sverige eller begränsa institutets förfogande-*

rätt, eller

2. förbjuda institutet att fortsätta sin marknadsföring eller att ingå nya avtal om tjänstepension.

Finansinspektionen skall i övrigt vidta de åtgärder som behövs till skydd för dem vilkas pensioner tryggas. Inspektionen skall också biträda hemlandets behöriga myndighet i angelägenheter som rör avveckling av tjänstepensionsinstitutets verksamhet här i landet. Inspektionen får därvid vidta sådana åtgärder som inspektionen kan besluta i fråga om ett svenskt försäkringsbolag.

8 kap.

1 a §

Information till försäkringsstagare och dem som erbjuds att teckna en försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar skall ges den information de behöver.

Information till försäkringsstagare och dem som erbjuds att teckna en försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar skall ges den information de behöver. *I fråga om tjänstepensionsförsäkringar skall informationen innehålla uppgifter om försäkringsgivaren och dennes verksamhet samt om de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en försäkringsgivare skall lämna till försäkringstagarna, andra ersätt-

ningsberättigade på grund av försäkringarna och till dem som erbjuds att teckna en försäkring hos försäkringsgivaren.

10 kap.

1 §

Finansinspektionen skall i Post- och Inrikes Tidningar kungöra

1. förordnande av ett ombud enligt 3 kap. 6 § fjärde stycket, 8 § eller 6 kap. 12 §,

2. beslut om att förbjuda eller begränsa en utländsk försäkringsgivares rätt att förfoga över sina tillgångar här i landet enligt 3 kap. 7 § första stycket, 9 § första stycket eller 6 kap. 11 § första stycket,

2. beslut om att förbjuda eller begränsa en utländsk försäkringsgivares *eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut*s rätt att förfoga över sina tillgångar här i landet enligt 3 kap. 7 § första stycket, 9 § första stycket, 3 b kap. 6 § första stycket, 7 § första stycket eller 6 kap. 11 § första stycket,

3. koncession som beviljas en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. förlängning av koncession som beviljas en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 6 §,

5. godkännande av en företrädare för en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 5 § första stycket eller 8 §,

6. ändring av firma för en försäkringsgivare från tredje land enligt 6 kap. 3 § första stycket 5,

7. förverkande av koncession enligt 6 kap. 2 eller 13 § eller återkallande av koncession enligt 7 kap. 1 § för en försäkringsgivare från tredje land,

8. godkännande eller förordnande av ett ombud enligt 7 kap. 2 § andra stycket,

9. anbud om övertagande av ett försäkringsbestånd i ett administrationsbo enligt 7 kap. 6 § första stycket,

10. beslut om antagande av anbud enligt 7 kap. 7 § första stycket,

11. ansökan om tillstånd till överlåtelse av försäkringsbestånd enligt 9 kap. 5 §, och

12. tillstånd till överlåtelse enligt 9 kap. 8 § första stycket.

I 7 kap. 7 § fjärde stycket och 9 kap. 8 § andra stycket finns bestämmelser om offentliggörande av vissa överlåtelsebeslut i andra EES-länder.

Otillåten försäkringsverksamhet

Otillåten försäkrings- eller tjänstepensionsverksamhet

3 §

Om det kan antas att någon driver en verksamhet som omfattas av denna lag, får Finansinspektionen förelägga denne att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs till inspektionen för att den skall kunna bedöma om lagen är tillämplig.

Om Finansinspektionen finner att någon bedriver verksamhet enligt denna lag utan att förutsättningarna enligt 2 kap. 1 § eller 4 kap. 1 § är uppfyllda, skall inspektionen förelägga denne att inom bestämd tid ändra sin verksamhet enligt inspektionens anvisningar eller upphöra med verksamheten.

Ett föreläggande enligt denna paragraf får riktas såväl mot den utländska försäkringsgivaren som mot den som här i landet, i syfte att förmå någon att teckna försäkring hos försäkringsgivaren, är verksam för försäkringsgivarens räkning. Inspektionen skall genast underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland om föreläggandet.

Om Finansinspektionen finner att någon bedriver verksamhet enligt denna lag utan att förutsättningarna enligt 2 kap. 1 §, 3 a kap. 1 § eller 4 kap. 1 § är uppfyllda, skall inspektionen förelägga denne att inom bestämd tid ändra sin verksamhet enligt inspektionens anvisningar eller upphöra med verksamheten.

Ett föreläggande enligt denna paragraf får riktas såväl mot den utländska försäkringsgivaren *eller det utländska tjänstepensionsinstitutet* som mot den som här i landet, i syfte att förmå någon att teckna försäkring hos försäkringsgivaren *eller ingå avtal om tjänstepension med tjänstepensionsinstitutet*, är verksam för försäkringsgivarens *eller tjänstepensionsinstitutets* räkning. Inspektionen skall genast underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens *eller tjänstepensionsinstitutets* hemland om föreläggandet.

4 a §

Finansinspektionen får bestämma att följande beslut skall gälla omedelbart, nämligen beslut

1. att förbjuda en EES-försäkringsgivare att fortsätta med sin marknadsföring eller ingå nya försäkringsavtal, 2. att inskränka en EES-försäkringsgivares rätt att förfoga över sina tillgångar enligt 3 kap. 6, 7 eller 9 §, 3. att inte lämna sitt samtycke till en överlåtelse av ett försäkringsbestånd enligt 9 kap. 2 §, 4. att meddela föreläggande, eller 5. om hur verksamheten skall bedrivas enligt 6 kap. 11 § andra stycket.	1. att förbjuda en EES-försäkringsgivare <i>eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut</i> att fortsätta med sin marknadsföring eller ingå nya försäkringsavtal <i>eller avtal om tjänstepension</i>, 2. att inskränka en EES-försäkringsgivares <i>eller ett utländskt tjänstepensionsinstituts</i> rätt att förfoga över sina tillgångar enligt 3 kap. 6, 7 eller 9 § <i>eller 3 b kap. 6 eller 7 §</i>,

5 §

Finansinspektionen kan för-
ena ett föreläggande eller förbud
enligt denna lag med vite. Har
inspektionen förelagt vite skall
den utländska försäkrings-
givaren genast skriftligen under-
rättas om detta.

Finansinspektionen kan för-
ena ett föreläggande eller förbud
enligt denna lag med vite. Har
inspektionen förelagt vite skall
den utländska försäkrings-
givaren *eller det utländska
tjänstepensionsinstitutet* genast
skriftligen underrättas om detta.

Finansinspektionen kan vid vite förelägga företrädaren för en försäkringsgivare från tredje land att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller andra författningar att sända in behöriga redovisningshandlingar och revisionsberättelser. Följs inte ett sådant vitesföreläggande kan inspektionen döma ut vitet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

2. En EES-försäkringsgivare som är verksam i Sverige när denna lag träder i kraft har rätt att med stöd av äldre bestämmelser fortsätta den verksamheten här.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

dels att 10 a, 11, 31 och 32 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas 13 nya paragrafer, 9 a, 10 b–d, 15 a–e, 16 a och 34–36 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Bestämmelserna i 10 a § andra–femte styckena, 10 b–10 d §§ och 11 § fjärde stycket samt 15 a–15 e och 16 a §§ gäller en pensionsstiftelse som tryggar utfästelse om pension till minst 100 personer.

De bestämmelser som anges i första stycket får tillämpas även av andra pensionsstiftelser.

10 a §

En pensionsstiftelses styrelse svarar för att förmögenheten är placerad på ett nöjaktigt sätt och för att stiftelsens medel inte används för annat än stiftelsens ändamål.

För en pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall i fråga om placering i stället för första stycket gälla bestämmelserna i tredje–femte styckena.

Pensionsstiftelsen skall placera tillgångarna i enlighet med principerna i 7 kap. 9 a § andra och tredje meningarna försäkringsrörelselagen (1982:713) samt på det sätt som bäst gagnar dem som

omfattas av stiftelsens ändamål och också i övrigt på ett aktsamt sätt. Av tillgångarna får högst

– fem procent utgöras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser, vilka getts ut av arbetsgivaren och

– tio procent utgöras av sådana tillgångar som avses i första strecksatsen, vilka getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan inbördes anknytning som anges i 7 kap. 10 c § andra stycket försäkringsrörelselagen, vari arbetsgivaren ingår.

Begränsningarna i tredje stycket första och andra strecksatserna gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Beträffande användande av optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall pensionsstiftelsen tillämpa 7 kap. 17 b § försäkringsrörelselagen och föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna.

10 b §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall upprätta och följa placeringsriktlinjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar. Regeringen eller den myndighet som regeringen

bestämmer skall meddela närmare föreskrifter om vad riktlinjerna skall innehålla.

Senast när placeringsriktlinjer börjar användas, skall de ges in till Finansinspektionen. Till riktlinjerna skall fogas en redogörelse för de konsekvenser som riktlinjerna får för pensionsstiftelsen och dem som omfattas av stiftelsens ändamål. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad redogörelsen skall innehålla.

Bestämmelserna i andra stycket gäller också vid ändring av placeringsriktlinjer.

10 c §

Styrelsen skall fastställa placeringsriktlinjer enligt 10 b §. Styrelsen ansvarar för att riktlinjerna följs och skall fortlöpande pröva om de behöver ändras.

10 d §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall till dem som omfattas av stiftelsens ändamål ge erforderlig information om stiftelsen och dess verksamhet samt om pensionerna och de överenskommelser som ligger till grund för pensionerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en pensionsstiftelse skall lämna.

11 §

En pensionsstiftelse får inte ta emot en fordran mot arbetsgivaren. Avtal som strider mot detta är ogiltigt. Stiftelsen får dock låna ut medel till arbetsgivaren, om det ställs betryggande säkerhet för lånet eller tillsynsmyndigheten medger det.

En stiftelse får inte ta emot egendom från arbetsgivaren på villkor, som väsentligt begränsar stiftelsens rätt att förfoga över egendomen. Inte heller får en stiftelse som har grundats av aktiebolag, utan att tillsynsmyndigheten godkänner det, äga aktier i bolaget eller i bolag vilket står i sådant förhållande till detta som avses i 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (1975:1385).

Om en pensionsstiftelse har till ändamål att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande i aktiebolag som är fåmansföretag enligt 56 kap. 2 och 3 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) skall, i fråga om stiftelsens rätt att lämna lån och ställa säkerhet, bestämmelserna i 12 kap. 7 och 8 §§ samt 19 kap. 1 § aktiebolagslagen tillämpas.

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket får ta upp eller ta över penninglån endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov, dock under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till stiftelsens omfattning. En sådan stiftelse får inte ställa säkerhet för tredje man.

15 a §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket får från Sverige trygga utfästelse om pension som skall fullgöras i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (gränsöverskridande verksamhet). Det samma gäller en sådan pensionsstiftelse som med stöd av 9 a § andra stycket tillämpar 10 a § andra–femte styckena, 10 b–

10 d §§, 11 § fjärde stycket och 16 a §.

15 b §

En pensionsstiftelse som avser att bedriva gränsöverskridande verksamhet enligt 15 a § skall underrätta Finansinspektionen om det.

Underrättelsen enligt första stycket skall innehålla uppgift om

1. den arbetsgivare som skall göra inbetalningar till pensionsstiftelsen och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för trygghandlet.

15 c §

Finansinspektionen skall, om de förutsättningar som anges i andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att en underrättelse enligt 15 b § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen.

Ett meddelande enligt första stycket skall lämnas om det inte finns skäl att ifrågasätta att

1. pensionsstiftelsens organisation är ändamålsenlig och

2. pensionsstiftelsens finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta

pensionsstiftelsen om att meddelandet lämnats.

Erbåller Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket från den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsbestämmelser, skall inspektionen underrätta pensionsstiftelsen om dessa uppgifter. Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att stiftelsen tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas mottagit inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut härom skall fattas inom tre månader från det att en underrättelse enligt 15 b § togs emot.

15 d §

Om något av de förhållanden som angetts i en underrättelse enligt 15 b § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall pensionsstiftelsen underrätta Finans-

inspektionen minst en månad innan ändringen genomförs.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen.

15 e §

Gäller i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet bestämmelser om ett utländskt tjänstepensionsinstituts placering av tillgångar i verksamhet som bedrivs i det landet vilka avviker från föreskrifterna i 10 a § andra–femte styckena, skall för en pensionsstiftelses verksamhet i det landet de bestämmelserna tillämpas.

16 a §

En styrelseledamot i en pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall ha de insikter och den erfarenhet som krävs för att delta i ledningen av en sådan pensionsstiftelse och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

31 §

Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har tagit emot sitt uppdrag.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har tagit emot sitt uppdrag. *En pensionsstiftelse som*

skall trygga utfästelse om pension till minst 100 personer skall dock anmälas för tillsyn genast efter det att uppdraget tagits emot.

Anmälan enligt andra stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon. Till anmälan skall fogas bestyrkt kopia av de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen samt, om möjligt, uppgift om storleken och beskaffenheten av stiftelsens förmögenhet. När en ändring har inträtt i något förhållande som tidigare har anmälts, skall detta genast anmälas till tillsynsmyndigheten.

När tryggandet i en pensionsstiftelse omfattar minst 100 personer, skall styrelsen genast göra en anmälan till tillsynsmyndigheten. Detsamma gäller när en pensionsstiftelse beslutat att tillämpa de bestämmelser som anges i 9 a § första stycket.

Tillsynsmyndigheten skall föra ett register över anmälda stiftelser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om avgifter för tillsyn och registrering enligt denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall underrätta Finansinspektionen om en anmälan enligt andra stycket andra meningen eller fjärde stycket.

32 §

Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att en pensions- eller personalstiftelse inte förvaltas i enlighet med de för stiftelsen gällande föreskrifterna eller denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

Vid tillsynen över pensions- och personalstiftelser tillämpas i övrigt bestämmelserna i 9 kap. 4 och 5 §§, 6 § tredje stycket samt 7 § stiftelselagen (1994:1220).

För tillsynen över förvaltningen av vissa pensionsstiftelser gäller särskilda bestämmelser i 34 och 35 §§.

34 §

Finansinspektionen skall utöva tillsyn över att en pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket förvaltas i enlighet med bestämmelserna i 10 a § andra–femte styckena, 10 b–10 d §§, 11 § fjärde stycket, 15 a–15 e och 16 a §§ samt med föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser. Inspektionen skall utöva sådan tillsyn också över förvaltningen av en stiftelse som med stöd av 9 a § andra stycket beslutat att tillämpa de bestämmelserna.

Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

35 §

Finansinspektionen får meddela de erinringar i fråga om en pensionsstiftelses förvaltning som inspektionen anser behövliga.

Finansinspektionen skall förelägga pensionsstiftelsen eller styrelsen att vidta rättelse om inspektionen finner att

1. avvikelse skett från någon av de bestämmelser som anges i 34 § första stycket, eller

2. *placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av stiftelsens förvaltning.*

Finansinspektionen får begränsa pensionsstiftelsens förfoganderätt eller förbjuda stiftelsen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om det bedöms vara nödvändigt för att skydda dem som omfattas av stiftelsens ändamål. Finansinspektionen får besluta hur pensionsstiftelsen skall förvaltas efter ett sådant beslut.

I fråga om styrelsens skyldighet att lämna upplysningar och hålla tillgångar och handlingar tillgängliga för granskning samt beträffande tillsynen i övrigt skall bestämmelserna i 19 kap. 3 §, 8 § första meningen, 9 §, 10 § 1, 11 § femte stycket, 11 a och 15 §§ och 21 kap. 2 § fjärde stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) samt föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser äga motsvarande tillämpning.

36 §

Finansinspektionens beslut enligt 15 c och 15 d §§ får överklagas hos kammarrätten.

I fråga om överklagande av annat beslut av Finansinspektionen enligt denna lag skall 19 kap. 13 § tredje stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) äga motsvarande tillämpning.

Inspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande eller om förvaltning enligt 35 § tredje stycket skall gälla omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2004:579

Föreslagen lydelse

6 §

Den som är underkastad näringsförbud får inte

1. driva näringsverksamhet,
2. vara bolagsman i ett annat handelsbolag än kommanditbolag eller komplementär i ett kommanditbolag eller medlem i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
3. vara stiftare av ett aktiebolag, en sparbank eller ett försäkringsbolag,
4. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, ett handelsbolag, en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige eller en ekonomisk förening eller en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet eller ledamot eller suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganet för ett europabolag med säte i Sverige,
4. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, *en understödsförening som avses i 7 § tredje stycket lagen (1972:262) om understödsföreningar*, ett handelsbolag, en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige eller en ekonomisk förening *eller en pensionsstiftelse* eller en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet eller ledamot eller suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganet för ett europabolag med säte i Sverige,
5. vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i ett aktiebolag, ett försäkringsbolag eller ett europabolag med säte i Sverige eller företagsledare i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,

6. vara firmatecknare eller i annan egenskap vara ställföreträdare för en sådan juridisk person som anges vid 4,

7. faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller av en sådan juridisk person som är bokföringspliktig även om den inte driver näring,

8. äga så många aktier i ett aktiebolag, ett försäkringsaktiebolag eller ett europabolag med säte i Sverige att hans andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger femtio procent, eller

9. inneha fullmakt att företräda en enskild näringsidkare i dennes näringsverksamhet eller en juridisk person som anges i 4.

Förbudet i första stycket 9 gäller inte i fråga om fullmakt som avses i 10 § andra stycket lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Beträffande verkställande direktör och vice verkställande direktör för en filial enligt lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. och föreståndare för en verksamhet enligt samma lag finns bestämmelser om näringsförbud i den lagen.

Näringsförbud utgör inget hinder mot att sådan verksamhet bedrivs som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

6 Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom föreskrivs att 4 a § förmånsrättslagen (1970:979) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §

Förmånsrätt följer med försäkringstagares och andra ersättningsberättigades fordran på grund av försäkringsavtal hos försäkringsgivare i den egendom och i den omfattning som anges i 7 kap. 11 a § försäkringsrörelselagen (1982:713) och 5 kap. 11 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Förmånsrätt följer med försäkringstagares och andra ersättningsberättigades fordran på grund av försäkringsavtal hos försäkringsgivare i den egendom och i den omfattning som anges i 7 kap. 11 a § försäkringsrörelselagen (1982:713) och 5 kap. 11 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

7 Förslag till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410)

Härigenom föreskrivs att 5 § trafikskadelagen (1975:1410) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Trafikförsäkring får meddelas av

1. en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen, samt

2. en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

2. en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

En försäkringsgivare som får meddela trafikförsäkring är skyldig att på begäran meddela trafikförsäkring. I ett tillstånd enligt första stycket 1 kan dock skyldigheten begränsas till att gälla försäkring åt personer som tillhör en viss yrkesgrupp eller intressegrupp eller som är bosatta inom ett visst område. Finansinspektionen kan efter ansökan medge motsvarande begränsning för försäkringsgivare som driver verksamhet här som avses i första stycket 2. Finansinspektionens beslut får överklagas hos regeringen.

En försäkringsgivare som avser att meddela trafikförsäkring genom gränsöverskridande verksamhet med stöd av 2 kap. 1 § lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige men som inte har fast driftställe i Sverige skall ha en representant här i landet. Representanten skall vara bosatt i Sverige eller vara en svensk juridisk person. Försäkringsgivaren skall utfärda en fullmakt för representanten att gentemot skadelidande företräda försäk-

En försäkringsgivare som avser att meddela trafikförsäkring genom gränsöverskridande verksamhet med stöd av 2 kap. 1 § lagen om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige men som inte har fast driftställe i Sverige skall ha en representant här i landet. Representanten skall vara bosatt i Sverige eller vara en svensk juridisk person. Försäkringsgivaren skall utfärda en fullmakt för representanten att gentemot skadelidande

ringsgivaren och att själv eller genom annan tala och svara för denne angående försäkringsfall. Representanten skall även ha behörighet att företräda försäkringsgivaren vid kontroll av om det finns giltig trafikförsäkring. Försäkringsgivaren skall informera försäkringstagarna om vem som är försäkringsgivarens representant och om dennes adress. Ytterligare föreskrifter om villkor beträffande representanter får meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen.

företräda försäkringsgivaren och att själv eller genom annan tala och svara för denne angående försäkringsfall. Representanten skall även ha behörighet att företräda försäkringsgivaren vid kontroll av om det finns giltig trafikförsäkring. Försäkringsgivaren skall informera försäkringstagarna om vem som är försäkringsgivarens representant och om dennes adress. Ytterligare föreskrifter om villkor beträffande representanter får meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring

Häri genom föreskrivs att 2 § lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Motortävlingsförsäkring får bara meddelas av en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen samt av en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Motortävlingsförsäkring får bara meddelas av en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen samt av en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

En försäkringsgivare som får meddela motortävlingsförsäkring är skyldig att på begäran meddela motortävlingsförsäkring och att utfärda bevis därom enligt formulär som Finansinspektionen fastställer.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Härigenom föreskrivs att 3 och 14 b §§ lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Om rätt för vissa utländska företag att driva verksamhet i Sverige finns särskilda bestämmelser, nämligen

1. för kreditinstitut 4 kap. 1, 2 och 4–6 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,

2. för värdepappersföretag 1 kap. 3 c § och 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,

3. för finansiella institut 4 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse,

4. för utländska försäkringsgivare lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige,

4. för utländska försäkringsgivare lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige,

5. för börser, auktoriserade marknadsplatser och clearingorganisationer 2 kap. 7 §, 7 kap. 2 § respektive 8 kap. 3 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet,

6. för centrala värdepappersförvarare 2 kap. 6 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument,

7. för förvaltningsbolag och fondföretag 1 kap. 6–11 §§ lagen (2004:46) om investeringsfonder,

8. för utgivare av elektroniska pengar 2 kap. 8 § samt 5 kap. 6 och 7 §§ lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar,

9. för företag som driver inlåningsverksamhet 2 § lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet.

14 b §

Bestämmelserna i 11, 12, 14 och 14 a §§ skall tillämpas på motsvarande sätt på verksamhet som avser skadeförsäkring och

Bestämmelserna i 11, 12, 14 och 14 a §§ skall tillämpas på motsvarande sätt på verksamhet som avser skadeförsäkring och

som bedrivs genom en sådan generalagent eller generalrepresentation som avses i 1 kap. 9 eller 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige under förutsättning att verksamheten bedrivs från ett sådant fast driftställe som avses i 2 kap. 29 § inkomstskattelagen (1999:1229). Vad som här sägs om skadeförsäkring gäller också återförsäkring avseende skadeförsäkring.

Vid tillämpning av första stycket skall

1. skadeförsäkringsföretag som bedriver sin verksamhet genom generalrepresentation anses utgöra en självständig filial i förhållande till annat skadeförsäkringsföretag som bedriver verksamhet genom samma generalrepresentation,

2. den som är företrädare för verksamheten enligt 1 kap. 8 § andra stycket lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige eller den som på motsvarande sätt företräder återförsäkringsrörelse anses som verkställande direktör, och

3. bestämmelserna om årsbokslut i 14 § tredje stycket 3 tillämpas med bortseende från de i andra stycket föreskrivna begränsningarna till företag som lyder under lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och till vissa slag av försäkringsföretag.

som bedrivs genom en sådan generalagent eller generalrepresentation som avses i 1 kap. 9 eller 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstitutets verksamhet i Sverige under förutsättning att verksamheten bedrivs från ett sådant fast driftställe som avses i 2 kap. 29 § inkomstskattelagen (1999:1229). Vad som här sägs om skadeförsäkring gäller också återförsäkring avseende skadeförsäkring.

2. den som är företrädare för verksamheten enligt 1 kap. 8 § andra stycket lagen om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstitutets verksamhet i Sverige eller den som på motsvarande sätt företräder återförsäkringsrörelse anses som verkställande direktör, och

---

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Regeringen får meddela föreskrifter som avviker från bestämmelserna i försäkringsrörelselagen (1982:713), lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Regeringen får meddela föreskrifter som avviker från bestämmelserna i försäkringsrörelselagen (1982:713), lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Finansinspektionen får besluta att en försäkringsgivare får avvika från bestämmelser i någon lag som anges i första stycket eller från föreskrifter som meddelats med stöd av sådan lag eller med stöd av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

11 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 8 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

8 §

Med utländsk juridisk person avses en utländsk association om, enligt lagstiftningen i den stat där associationen hör hemma,

1. den kan förvärva rättigheter och åta sig skyldigheter,
2. den kan föra talan inför domstolar och andra myndigheter, och
3. enskilda delägare inte fritt kan förfoga över associationens förmögenhetsmassa.

Bestämmelserna om utländska juridiska personer tillämpas också på utländska associationer som bedriver verksamhet avseende skadeförsäkring genom en sådan generalrepresentation som avses i 1 kap. 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Bestämmelserna om utländska juridiska personer tillämpas också på utländska associationer som bedriver verksamhet avseende skadeförsäkring genom en sådan generalrepresentation som avses i 1 kap. 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §

Särskild självdeklaration skall lämnas av

1. aktiebolag, ekonomiska föreningar och sådana familjestiftelser som avses i 8 § tredje stycket lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt,

2. sådana ideella föreningar som avses i 7 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229) och av sådana trossamfund som avses i 7 kap. 14 § den lagen, om intäkterna under beskattningsåret har överstigit grundavdraget enligt 63 kap. 11 § samma lag,

3. andra juridiska personer än sådana som avses i 1 och 2, med undantag av dödsbon, handelsbolag och europeiska ekonomiska intressegrupperingar, om intäkterna som den skattskyldige skall ta upp under beskattningsåret har uppgått till minst 100 kronor,

4. sådana juridiska personer som är skattskyldiga enligt 6 § lagen om statlig förmögenhetsskatt och vars skattepliktiga förmögenhet vid beskattningsårets utgång överstiger fribeloppet enligt 19 § den lagen,

5. andra juridiska personer än dödsbon för vilka underlag för statlig fastighetsskatt, avkastningsskatt på pensionsmedel eller särskild löneskatt på pensionskostnader skall fastställas,

6. fondbolag eller förvaringsinstitut för varje av bolaget eller institutet förvaltat investeringsfond, samt

7. ombudet för en sådan generalrepresentation som avses i 1 kap. 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige för skadeförsäkringsföretag som bedriver sin verksamhet genom representationen.

7. ombudet för en sådan generalrepresentation som avses i 1 kap. 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige för skadeförsäkringsföretag som bedriver sin verksamhet genom representationen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

1 Inledning

Utredningen har i uppdrag att lämna förslag på hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut (tjänstepensionsdirektivet) bör genomföras i svensk lagstiftning, se utredningens direktiv i *bilaga 1*. Sedan maj 2004 består EU av 25 medlemsstater och totalt ca 450 miljoner invånare. Andelen ålderspensionärer har fortlöpande ökat och den förväntas att öka ytterligare under överskådlig tid. Det förhållandet att Europas befolkning blir allt äldre riskerar att medföra att de offentliga finanserna blir ohållbara och urholkas. Flera länder har vidtagit olika åtgärder i syfte att nedbringa kostnaderna för den allmänna pensionen. Exempel på sådana åtgärder är höjd pensionsålder, förlängd kvalificerings- eller intjänandetid, sänkta ålderspensionsförmåner och förändrad värdesäkring av pensionerna genom att de knyts till löneindex i stället för till prisindex.

Parallellt med de ovan beskrivna förändringarna har tjänstepensionsmarknaden ökat i omfattning inom EU. För svensk del ingår tjänstepensionsförmånerna som en del i den pyramid som det svenska pensionssystemet kan liknas vid. Grundskyddet i botten av pyramiden utgörs av de lagstadgade pensionsförmånerna som tillkommer alla. Tjänstepensionerna, vilka har sin grund i en anställning, kan karakteriseras som pyramidens andra beståndsdel. Härutöver kan den enskilde välja att ytterligare komplettera sitt pensionsskydd genom att teckna privata pensionsförsäkringar eller på annat sätt spara på egen hand. Det privata pensionssparandet bildar pyramidens topp.

Tjänstepensionsdirektivet är ett led i arbetet inom EU med att harmonisera regleringen på det finansiella området för att skapa en inre marknad för finansiella tjänster. Detta arbete har pågått under en längre tid. Under år 1999 lade kommissionen fram en handlingsplan för finansiella tjänster – Financial Services Action Plan

(FSAP). Enligt planen skall en integrerad marknad för finansiella tjänster vara genomförd år 2005. Syftet är att öka den ekonomiska tillväxten och skapa nya arbetstillfällen inom gemenskapen. Med tjänstepensionsdirektivet är planen i stort sett utförd vad avser arbetet på EU-nivå.

Direktivet syftar ytterst till att möjliggöra en effektiv förvaltning av tjänstepensionskapital genom frigörande av kapital samtidigt som pensionstagarnas trygghet garanteras.

Förslagen såvitt avser implementeringen av tjänstepensionsdirektivet i svensk rätt skall redovisas i ett inledande delbetänkande. Arbetet med delbetänkandet har bedrivits under viss tidspress och målsättningen har varit att göra de anpassningar av den svenska regleringen som är nödvändiga med hänsyn till de krav som uppställs i tjänstepensionsdirektivet. I något enstaka fall har utredningen föreslagit nya bestämmelser som inte är direkt föranledda av direktivets krav. Givet den begränsade tid som har stått till utredningens förfogande för det här betänkandet har dock utredningen som huvudregel valt att avstå från att föreslå lagändringar som inte är nödvändiga för att implementera tjänstepensionsdirektivet, även för det fall det synes finnas ett behov av sådana lagändringar. Som framgår av direktiven har utredningen ett omfattande uppdrag, i vilket ingår att skapa en modern och tydlig associationsrättslig reglering av försäkringsverksamhet, lämna förslag på en framtida reglering av understödsföreningars verksamhet och analysera behovet av en särreglering för små försäkringsföretag. Utredningen kommer därför ha anledning att återkomma till vissa frågor i sitt framtida arbete.

Betänkande är disponerat på följande sätt. Närmast följer en beskrivning av det svenska tjänstepensionssystemet i *kapitel 2*, med en redogörelse för olika tryggandeformer, de skilda slagen av pensionsplaner, samt grunddragen i regleringen för de institut som är verksamma inom tjänstepensionssystemet. Därefter, i *kapitel 3*, redogörs för strukturen på tjänstepensionsmarknaden och dess betydelse utifrån olika perspektiv. Tyngdpunkten ligger på svenska förhållanden men beskrivningen innehåller även vissa jämförelser med andra europeiska länder. I *kapitel 4* sätts tjänstepensionsdirektivet in i ett EG-rättsligt sammanhang. I kapitlet ges en kort beskrivning av de principer som ligger till grund för den EG-rättsliga regleringen samt EG-direktiven på försäkringsområdet. Kapitlet ger även en bild av det reformarbete som pågår inom EU för närvarande. I det sista bakgrundskapitlet, *kapitel 5*, behandlas

aktsamhetsprincipen ("the prudent person rule"), vilken är den grundläggande princip för reglering och tillsyn som direktivet förespråkar. I *kapitel 6* redovisar utredningen sina förslag på hur tjänstepensionsdirektivet bör genomföras i svensk lagstiftning. Konsekvenser av utredningens förslag redovisas i *kapitel 7*. Avslutningsvis ges författningskommentarer i *kapitel 8*. Utredningens direktiv och tjänstepensionsdirektivet återfinns i *bilaga 1* och *bilaga 2*. I *bilaga 3* lämnas en detaljerad redogörelse för de viktigaste pensionsplanerna på den svenska marknaden.

2 Det svenska tjänstepensions-systemet

2.1 Inledning

Tjänstepensionerna utgör ett komplement till den allmänna pensionen. Betydelsen av dem blir tydlig när man beaktar att närmare fyra miljoner människor i Sverige är berättigade till tjänstepension som ett sådant tillägg och att den svenska tjänstepensionsmarknaden förvaltar ett mycket betydande kapital. Det finns inga tecken på att behovet av tjänstepensioner skall komma att minska. Snarare har förändringar av den lagstadgade pensionen medfört att tjänstepensionerna i framtiden kommer att få än större betydelse som inkomstförstärkning.

I detta kapitel lämnas en redogörelse för grunddragen i det svenska systemet för tjänstepensioner och för regleringen rörande dem. Inledningsvis i avsnitt 2.2 ges en beskrivning av begreppen tjänstepension och pensionsutfästelse. Avsnittet innehåller också en allmän beskrivning av formerna för utfästelsens tryggande. De viktigaste tryggandeformerna behandlas närmare i de följande avsnitten. I avsnitt 2.3 redogörs för hur en pensionsutfästelse kan säkerställas genom att medel överförs till en pensionsstiftelse. Tryggande genom kontoavsättning i arbetsgivarens balansräkning jämte kreditförsäkring behandlas i avsnitt 2.4. Därefter, i avsnitt 2.5, ges en beskrivning av hur pensionsutfästelsen kan tryggas genom försäkring. Avsnittet inleds med en redogörelse för grunddragen i den svenska lagstiftningen på försäkringsrörelseområdet. Gränsdragningen mellan pensionsförsäkring och kapitalförsäkring belyses samt beskrivs den skatterättsliga definitionen av begreppet tjänstepensionsförsäkring. Slutligen, i avsnitt 2.6, beskrivs de skilda slagen av pensionsplaner, vari villkoren för pensionerna och deras tryggande anges.

2.2 Allmänt om tjänstepensionsutfästelsen och dess tryggande

En tjänstepension omfattar pensionsförmåner som följer av ett anställningsförhållande. Pensionsförmånerna grundas antingen på ett kollektivavtal mellan arbetsmarknadsparterna eller på ett individuellt avtal mellan arbetsgivaren och den enskilde arbetstagaren.

Med uttrycket pensionsutfästelse avses vanligen en av arbetsgivaren gjord utfästelse till anställd eller tidigare anställd eller efterlevande till sådana anställda och som omfattar ett löfte om t.ex. ålders-, sjuk- eller efterlevandepension. Det finns i lag inga krav på hur utfästelsen skall vara utformad, och den behöver alltså inte vara skriftlig. Olika former av pensionsavtal och anställningsavtal som innehåller bestämmelser om pensionsförmåner jämföras med en pensionsutfästelse.

En pensionsutfästelse kan vara antingen oantastbar eller antastbar. En oantastbar utfästelse är inte förenad med några villkor, vilket innebär att den anställde har rätt till intjänad pension oavsett om han slutar sin anställning i förtid eller påbörjar en ny anställning före ordinarie pensionsålder. Sålunda intjänar den anställde fortlöpande en fordran på framtida pension och blir arbetsgivaren skyldig att betala en viss periodisk pensionsersättning. För en antastbar utfästelse gäller däremot villkor. Exempel på antastbara pensionsutfästelser är löften om garantipension och visstidspension, och de pensionerna är att jämföras med en bruttoförmån från vilken övriga inkomster skall avräknas. Majoriteten av de svenska pensionsutfästelserna är oantastbara.

Pensionsutfästelserna är av långsiktig art eftersom de i regel sträcker sig flera decennier framåt i tiden. För att arbetsgivarens löfte om framtida pensionsutbetalningar till den anställde skall få någon substans anses det nödvändigt att trygga eller säkerställa pensionsutfästelsen. En pensionsutfästelse tryggas ofta genom att arbetsgivaren erlägger premier för en pensionsförsäkring, varvid man brukar tala om *tjänstepensionsförsäkring*. Pensionsutfästelsen kan också tryggas genom att arbetsgivaren skuldför pensionskostnaderna i sin balansräkning och tecknar en kreditförsäkring. Vidare kan säkerställande ske genom att arbetsgivaren överför medel till en pensionsstiftelse. Man talar i dessa fall om *tryggad tjänstepension*. Med *otryggad tjänstepension* förstås en tjänstepension som inte är säkerställd av arbetsgivaren enligt ovan angivna alternativ.

Nämnda distinktioner kommer till uttryck i lagstiftningen angående tryggande av en arbetsgivares pensionsutfästelse till de anställda. Bestämmelserna därom är centrala, dels eftersom de har till syfte att utgöra ett skydd för de anställdas pensionskapital, dels eftersom tryggande i enlighet med reglerna är en förutsättning för att arbetsgivaren skall beviljas avdragsrätt för sina pensionskostnader.

Lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen) innehåller civilrättsliga regler om hur en arbetsgivare kan säkerställa eller trygga sina pensionslöften till arbetstagare eller deras efterlevande. De sätt som anges där är dels särskild redovisning av pensionsskuld, dels avsättning av medel till pensionsstiftelse. Bestämmelserna i tryggandelagen har även skatterättslig betydelse och skall tillämpas i samspel med skatte- och redovisningsregler.

Enligt 28 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) kan en arbetsgivares tryggande av utfästelse om pension till en arbetstagare dras av som kostnad om utfästelsen tryggas genom de sätt som anges i tryggandelagen eller genom betalning av premie för pensionsförsäkring.

Såvida pensionsöverenskommelsen inte föreskriver annat får arbetsgivaren välja vilken tryggandeform han önskar använda sig av för att säkerställa pensionsutfästelserna till de anställda. Det finns inget hinder mot att flera olika tryggandeformer kombineras.

För en arbetsgivare som inte är bunden av kollektivavtal finns inget krav på tryggande av pensionsutfästelserna. I allmänhet tecknar en sådan arbetsgivare försäkring eller gör denne avsättningar till pensionsstiftelse.

2.3 Tryggande av pensionsutfästelse genom överföring av medel till pensionsstiftelse

Pensionsstiftelsernas historiska bakgrund

I början av 1900-talet var det tämligen vanligt förekommande att aktiebolag inrättade olika slags fonder för särskilt angivna ändamål utöver den obligatoriska reservfonden, varvid särskilda pensionsfonder var en typ. Om ett aktiebolag gick med förlust krävde den då gällande aktiebolagslagstiftningen att de särskilda fonderna skulle tas i anspråk före reservfonden för att täcka förlusterna.

Depressionsperioden på 1930-talet ledde till att många pensionsfonder togs i anspråk för sådana ändamål och den rådande ordningen utsattes för kritik eftersom den inte ansågs åstadkomma ett tillräckligt skydd för pensionsborgenärerna. Lagberedningen fick därför i uppgift att ta fram förslag om hur bolagens pensionsfonder kunde ges ett utökat skydd. Beredningen ansåg att fonderna kunde tryggas genom att krav på stiftelsebildning infördes. Som en följd härav tillkom år 1937 en lag om pensionsstiftelser. Arbetsgivaren hade möjlighet att låna tillbaka medel som hade tillförts stiftelsen utan några särskilda restriktioner. Stiftelser som inte hade några andra tillgångar än reversfordringar på arbetsgivaren kallades för reversstiftelser. Stiftelser som hade andra tillgångar benämndes realstiftelser. Man skiljde också mellan bundna och fria stiftelser. De bundna stiftelserna var sådana som hade bildats med stöd av 1937 års lag medan de fria stiftelserna hade grundats med stöd av allmänna stiftelserättsliga grundsatser. Systemet med en mängd olika former av stiftelser ansågs olämpligt och utsattes för allvarlig kritik. En utredning tillsattes år 1954 till följd härav och utredningens första betänkande ledde till att det år 1961 tillkom en ny provisorisk lagstiftning angående pensionsstiftelser. Som en följd av utredningens slutbetänkande tillkom tryggandelagen.

Pensionsstiftelsernas syfte m.m.

Avsättning av medel till en av arbetsgivaren bildad pensionsstiftelse utgör som nämnts ett alternativ till tryggande genom pensionsförsäkring eller skuldföring på konto i balansräkningen. En sådan stiftelses uteslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande, vilken har lämnats av en arbetsgivare och som denne bär ansvaret för. En pensionsstiftelse kan aldrig utfästa pension och ansvarar följaktligen inte heller för pensionsutfästelserna. Stiftelsens medel kan inte tas i anspråk för arbetsgivarens övriga skulder och berörs inte av arbetsgivarens obestånd. När arbetsgivaren har gjort en avsättning till stiftelsen, får medlen disponeras endast för pensioner.

Alla arbetsgivare har rätt att bilda pensionsstiftelse. En pensionsstiftelse kan bildas av ett företag men det finns inga hinder mot att en stiftelse kan vara gemensam för flera arbetsgivare. Pensionsstiftelsen är en egen juridisk person. En stiftelse skiljer sig från andra associationer genom att stiftelsen inte har några ägare eller

medlemmar. Pensionsstiftelsens förmögenhet förvaltas av en styrelse med representanter för såväl arbetsgivaren som berörda arbetstagare.

Vid utgången av år 2002 fanns det 2 476 registrerade pensionsstiftelser i Sverige med en sammanlagd tillgångsvolym om ca 105 miljarder kr. De 13 pensionsstiftelser som hade mer än 1 miljard kr i tillgångar svarade för 84 procent av den totala tillgångsvolymen. De största stiftelserna svarar de svenska bankerna och storbolagen för liksom konsumentkooperationen och affärsverk, såsom t.ex. Posten och Vattenfall AB.

Tabell 1. Fördelning av pensionsstiftelsernas tillgångar

Tillgångar	Antal	Andel av antalet	Andel av tillgångarna
> 1 000 mkr	13	0,5 %	84,1 %
1 000–100 mkr	30	1,2 %	9,7 %
100–10 mkr	97	3,9 %	2,8 %
10–1 mkr	1 131	45,7 %	2,9 %
< 1 mkr	1 205	48,7 %	0,5 %
<i>Totalt</i>	<i>2 476</i>	<i>100 %</i>	<i>100 %</i>

Källa: Länsstyrelsen i Stockholms län.

Tabell 1 visar fördelningen av pensionsstiftelsernas tillgångar. Huvuddelen av pensionsstiftelserna tryggar små, familjeägda företags tjänstepensioner med tillgångar som inte överstiger 10 miljoner kronor.

Regleringen av pensionsstiftelser

Avsättning av medel till pensionsstiftelsen sker genom överföring av tillgångar såsom kontanter, aktier, obligationer, fastigheter eller liknande. Det är inte tillåtet att överföra reverser eller liknande fordringar på arbetsgivaren. För varje år som de anställda tjänar in pensionsförmåner ökar arbetsgivarens pensionsskuld dels med värdet av de ytterligare intjänade pensionsbeloppen, dels med den förräntning som har förutsatts i beräkningsgrunderna. Arbetsgivare har rätt att under beskattningsåret göra avsättningar till stiftelsen och i räkenskaperna kostnadsföra den upplupna delen av den kapi-

taliserade pensions-skuld som intjänats. Arbetsgivaren har avdragsrätt för de avsättningar som görs till stiftelsen. Avdragsutrymmet bestäms utifrån arbetsgivarens pensionsreserv, dvs. det kapitaliserade värdet (eller nuvärdet) av de utfästelser som skall tryggas i stiftelsen. Pensionsreservens värde fastställs mot bakgrund av de försäkringstekniska grunder som Finansinspektionen anvisar. Någon skyldighet för arbetsgivaren att göra avsättningar till stiftelsen uppställs inte i tryggandelagen. Stiftelsens enda uppgift är att förvalta kapital och eftersom den inte har något åtagande eller ansvar för pensionsutfästelserna finns ingen motsvarande skuldpost i stiftelsens balansräkning. Eftersom en pensionsstiftelses utslutande ändamål är att säkerställa att arbetsgivarens pensionsutfästelser uppfylls, får stiftelsen i normalfallet inte betala ut pensioner. Det är arbetsgivaren som beräknar pensionsåtagandena och utifrån dem gör erforderliga avsättningar till stiftelsen. Det ankommer vidare på arbetsgivaren att sköta utbetalningen av de utgående pensionerna. Pensionsstiftelsens förmögenhet kan karakteriseras som en form av pant för den pensionsberättigades fordran på pension. Arbetsgivaren har ingen möjlighet att begränsa sin ansvarighet till pantens värde, dvs. stiftelsens förmögenhet.

Arbetsgivaren kan begära kompensation eller gottgörelse från pensionsstiftelsen för utbetalda pensioner under förutsättning att arbetsgivarens pensionsreserv inte överstiger pensionsstiftelsens tillgångar efter gottgörelsen, eller att gottgörelsen högst motsvarar årets avkastning på stiftelsens kapital. Det ankommer på stiftelsen att kontrollera att de gottgörelser som arbetsgivaren begär står i överensstämmelse med stiftelsens ändamål och bestämmelserna i tryggandelagen.

Tillsynsmyndighet för pensionsstiftelser är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sin hemvist. Tillsynen är inriktad på att skydda pensionsborgenärerna och till följd härav granskar länsstyrelsen i huvudsak förvaltningen av stiftelsernas kapital.

Det finns inget krav på att pensionsstiftelsens tillgångar skall täcka arbetsgivarens pensionsåtaganden. Ofullständig fondering medför emellertid att arbetsgivaren måste skuldföra ett belopp som motsvarar skillnaden mellan stiftelsens tillgångar och pensionsreserven i balansräkningen.

Tryggandelagen föreskriver att en pensionsstiftelses tillgångar skall vara placerade på ett nöjaktigt sätt. Härutöver finns vissa begränsningsregler som har till syfte att göra stiftelsen oberoende av arbetsgivarens ekonomiska situation. Stiftelsen får t.ex. inte

motta fordran eller egendom med begränsad förfoganderätt från arbetsgivaren eller utan tillsynsmyndighetens godkännande äga aktier i det pensionsutfästade bolaget. Av tryggandelagen framgår det indirekt att en pensionsstiftelse inte får bedriva näringsverksamhet.

En pensionsstiftelses styrelse svarar för att stiftelsens förmögenhet är placerad på ett nöjaktigt sätt och för att stiftelsens medel inte används för annat än stiftelsens ändamål. Enligt praxis anses nöjaktig placering vara en placering som vid en allmän bedömning framstår som ändamålsenlig med hänsyn till pensionsstiftelsens syfte. Placeringens säkerhet har ansetts som mera angelägen än möjligheten till avkastning. Något krav på att stiftelsen måste placera sina medel i visst slag av tillgångar har inte uppställts. Det har exempelvis ansetts godtagbart att en stiftelse placerat sina medel i nästan enbart aktier. I praxis har det vidare uppställts förbud för pensionsstiftelser att placera medel genom att vara bolagsman i ett handelsbolag, eftersom en sådan medelsplacering inte har ansetts uppfylla kravet på nöjaktig placering, se Ds 2003:24 s. 50. I nämnda promemoria, Åtgärder mot missbruk inom associationsrätten, föreslogs att det i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag skulle införas ett sådant förbud.

Utöver reglerna i tryggandelagen tillhandahåller länsstyrelsen s.k. normalplaceringsregler, som inte är tvingande. Enligt normalplaceringsreglerna gäller generellt att kravet på säkerhet är starkare än kravet på avkastning samt att tillgångarna i tillräcklig utsträckning skall vara likvida för att kunna fullgöra gottgörelse och eventuell likvidation.

En pensionsstiftelse skall under vissa förutsättningar likvideras. De tvingande likvidationsskälerna är bl.a. att arbetsgivarens verksamhet upphör eller att arbetsgivaren försätts i konkurs. Om arbetsgivaren försätts i konkurs skall stiftelsen, efter att ha betalat stiftelsens eventuella skulder, inköpa pensionsförsäkringar som motsvarar de i stiftelsen tryggade utfästelserna. Om stiftelsens förmögenhet understiger pensionsreserven hos arbetsgivaren skall fördelningen av stiftelsens medel göras enligt de grunder som tillämpas vid utdelning i konkurs. Underskottet skall täckas av arbetsgivaren.

2.4 Tryggande av pensionsutfästelse genom avsättning i balansräkningen

Bestämmelserna om särskild redovisning av pensionsskuld återfinns som nämnts i tryggandelagen.

Enligt huvudregeln får alla arbetsgivare oavsett företagsform skuldföra pensionsutfästelser enligt allmän pensionsplan i balansräkningen genom kontoavsättning. Härutöver får vissa särskilt utpekade juridiska personer, såsom aktiebolag, ömsesidigt försäkringsbolag, ekonomisk förening och sparbank även skuldföra upplupen del av pensionsutfästelser som inte omfattas av en allmän pensionsplan. Skuldföring av pensionsutfästelse avseende arbetstagare med bestämmande inflytande och sådan arbetstagares efterlevande får ske endast såvitt avser pensionsutfästelser enligt allmän pensionsplan så länge som inflytandet består. Tryggandelagen innehåller bestämmelser om hur begreppet bestämmande inflytande skall fastställas. Om begreppet pensionsplan, se avsnitt 2.6.

Den särskilda redovisningen av pensionskulden fungerar så att arbetsgivaren redovisar det aktuella värdet av sina pensionsutfästelser som en skuld i balansräkningen i årsredovisningen. Skuldföringen sker under rubriken "Avsatt till pensioner". Företag som omfattas av årsredovisningslagen (1995:1554) redovisar i stället pensionskulden som en delpost under rubriken "Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser".

En förutsättning för avdragsrätt för skuldföring i balansräkning på föreskrivet sätt är som nämnts att skuldföringen kombineras med en kreditförsäkring eller med kommunal eller statlig borgen eller liknande garanti. Avdrag för avsättning till konto i balansräkningen medges i takt med att pensionerna tjänas in. Pensionskostnaderna belastar rörelsens resultat och den skuld som finns på kontot motsvaras av kapitalvärdet av intjänade pensionsrätter samt i vissa fall tillkommande värdesäkringsmedel.

Kreditförsäkring av pensionsutfästelser som är skuldförda i bolagets egen balansräkning beviljas av Försäkringsbolaget Pensionsgaranti, ömsesidigt (FPG). FPG är det enda försäkringsbolag som meddelar dylika kreditförsäkringar. FPG samverkar med PRI Pensionstjänst AB (PRI) i det s.k. FPG/PRI-systemet. Det systemet tillkom på initiativ av Svenska Arbetsgivareföreningen (nuvarande Svenskt Näringsliv) i början av 1960-talet i samband med tillkomsten överenskommelsen om Industrins och handels

tilläggs pension för tjänstemän, den s.k. ITP-planen. Tanken med systemet är att företagen genom att teckna kreditförsäkring hos FPG efter skuldföring i balansräkningen kan behålla pensionskapitalet i verksamheten och själva avgöra hur det skall användas samtidigt som de anställdas pensionsutfästelser är tryggade. Genom kreditförsäkringen garanterar FPG pensionerna för de anställda om företaget skulle komma på obestånd. Innan försäkringen beviljas gör FPG en noggrann kreditbedömning av företaget. I vissa fall krävs att företaget skall ställa säkerhet för hela eller delar av pensionskulden. För företag som ingår i en koncern begärs ofta borgen eller någon annan typ av förbindelse från koncernens moderföretag. Om företagets kreditvärdighet skulle försämrats avsevärt kan FPG kräva att pensionskulden avvecklas. Om ett företag går i konkurs avvecklar FPG skulden genom att köpa pensionsförsäkring och därefter bevakas fordran i konkursen.

Inom ramen för FPG/PRI-systemet kan företaget också välja att föra över hela eller del av pensionskapitalet till en pensionsstiftelse för att göra finansiella placeringar, s.k. PRI-stiftelser.

PRI sköter administrationen av företagens pensionsåtaganden, beräknar deras pensionsskuld och registrerar pensionsrätterna. PRI beräknar vidare storleken på de anställdas pension och ansvarar för utbetalningen av pensioner.

Huvuddelen av FPG:s försäkringsansvar, ca 85 procent, utgörs av ålderspensionerna i ITP. FPG kreditförsäkrar även andra pensioner än ITP, såsom individuella pensionsavtal eller kompletteringar till ITP för tjänstemän i ledande befattningar. Nästan 1 800 företag är anslutna till FPG/PRI-systemet och majoriteten av dessa utgörs av större och medelstora företag. Av företagen på Stockholmsbörsens A-lista är ca 85 procent kunder hos FPG.

2.5 Tryggande av pensionsutfästelse genom försäkring

Försäkringsgivarna och deras verksamhet

Tryggande av en pensionsutfästelse genom försäkring innebär att arbetsgivaren tecknar en pensionsförsäkring för den anställde och betalar premien för den under hela avtalstiden.

Tjänstepensionsförsäkringar tillhandahålls av försäkringsbolag och understödsföreningar.

Försäkringsbolag

Försäkringsbolagens verksamhet regleras i försäkringsrörelselagen (1982:713), FRL. Lagen är tillämplig på försäkringsrörelse som utövas av svenska försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Ett försäkringsaktiebolag kan bedrivas antingen som ett vinstutdelande bolag eller enligt ömsesidiga principer. Det främsta kännetecknet för de ömsesidiga försäkringsbolagen är att försäkringstagarna är både kunder och ägare.

FRL innehåller både associationsrättsliga och näringsrättsliga regler för försäkringsbolagen. De associationsrättsliga reglerna har utformats med regleringen i aktiebolagslagen (1975:1385), ABL, som förebild. Med hänsyn till den verksamhet som försäkringsbolagen bedriver och de därtill sammanhängande kraven finns i FRL särskilda rörelseregler angående bl.a. krav på koncession, ägarprövning, offentlig tillsyn och placering av tillgångar, vilka saknar motsvarighet för aktiebolag i allmänhet. Lagen innehåller inte några särbestämmelser såvitt avser tjänstepensionsverksamhet.

För att få bedriva försäkringsrörelse krävs koncession. Koncession beviljas av Finansinspektionen, men regeringen kan besluta om koncession om ärendet är av principiell betydelse eller om det är av särskild vikt att det prövas av regeringen. Koncessionsprövningen innehåller både formella och materiella delar och för att koncession skall beviljas krävs bl.a. att bolagsordningen överensstämmer med FRL och andra författningar. Även arten och omfattningen av bolagets verksamhet har betydelse. Beslutet om koncession kan förenas med särskilda villkor. Vid koncessionsprövningen skall bolagets faktiska ledning bedömas och det ställs hårda krav på de personer som ingår i ledningen. Personerna som ingår i ledningen måste besitta de kunskaper och den insikt som krävs för att kunna driva ett försäkringsbolag och även i övrigt skall de bedömas lämpliga för uppgiften.

De allmänna rörelsekrav som uppställs för försäkringsrörelse kan sammanfattas i tre principer; stabilitetsprincipen, genomlysningprincipen och standardprincipen. Stabilitetsprincipen vilar på den tidigare stadfästa soliditetsprincipen och innebär att en försäkringsrörelse skall bedrivas på ett sådant sätt att bolaget vid varje tidpunkt kan uppfylla sina åtaganden mot försäkringstagarna enligt ingångna försäkringsavtal. Till följd härav uppställs krav på att bolaget, med beaktande av dess omfattning och beskaffenhet, skall ha tillfredsställande soliditet, likviditet och kontroll över för-

säkringsrisker, placeringsrisker och rörelserisker. Genomlysningssprincipen innebär att bolaget skall lämna relevant och tydlig information avseende försäkringsvillkoren och försäkringens värdeutveckling. Tanken är att skyldigheten att lämna information skall kunna överbrygga den obalans i informationsöversläge för försäkringsbolaget som råder i förhållande till den enskilde försäkringstagaren. Standardprincipen innebär att verksamheten skall bedrivas enligt god försäkringsstandard. Principen tar i första hand sikte på hur frågor om anskaffning och förvaltning av försäkringar skall bedömas och avser även att tillgodose att skaderegleringen sker på ett tillfredsställande sätt.

Särskilda bestämmelser finns om att försäkringsbolag som huvudregel inte får driva annan verksamhet än försäkringsrörelse liksom att det bara är under vissa givna omständigheter som livförsäkringsrörelse får drivas tillsammans med skadeförsäkringsrörelse.

Dispens i olika avseenden från FRL kan medges, såsom t.ex. vid mottagen återförsäkring eller vid rörelse i utlandet. Fram till år 1994 var det möjligt att medge dispens från FRL:s bestämmelser såvitt avsåg tjänstepensionsförsäkringar. Undantagsbestämmelsen togs bort med motiveringen att den var alltför allmänt utformad och riskerade att komma i konflikt med EES-reglerna. Tidigare meddelade dispenser avseende tjänstepensionsförsäkringar gäller dock alltjämt enligt övergångsbestämmelser.

Ett omfattande regelverk finns i FRL som har till syfte att skydda försäkringstagarna och garantera att försäkringsbolaget vid varje tidpunkt kan uppfylla sina åtaganden enligt ingångna försäkringsavtal. Det utgörs av regler om kapitalbas, försäkringstekniska avsättningar, försäkringstekniska riktlinjer, skuldtäckning av de försäkringstekniska avsättningarna, placering och riktlinjer för placeringsverksamheten.

Reglerna om att ett försäkringsbolag vid varje tidpunkt skall ha en tillräcklig kapitalbas har till syfte att garantera att bolaget har ett buffertkapital som skall fungera som ett skydd mot oförutsedda svängningar i verksamheten. Spärregler finns om att kapitalbasen aldrig får understiga ett visst minsta belopp.

Ett försäkringsbolag är skyldigt att göra försäkringstekniska avsättningar i sin ekonomiska redovisning. Avsättningarna skall vid varje tidpunkt motsvara värdet av bolagets alla åtaganden mot försäkringstagarna. Bestämmelserna om försäkringstekniska avsättningar är ett utflöde av soliditetsprincipen.

Kravet på att försäkringsbolaget skall upprätta försäkringstekniska riktlinjer kan ses som ett komplement till reglerna angående försäkringstekniska avsättningar. I de försäkringstekniska riktlinjerna skall redovisas principerna för beräkning av försäkringstekniska avsättningar, hur premier bestäms, återköp och belåning av försäkringar, fördelning av återbäring, avgivande och mottagande av återförsäkring samt hur soliditeten skall tillgodoses. De försäkringstekniska riktlinjerna skall kompletteras med ett försäkringstekniskt beräkningsunderlag.

För att förhindra att försäkringsbolagen tar för stora risker då medlen skall placeras finns regler om att de tillgångar som svarar mot de försäkringstekniska avsättningarna får placeras endast på visst föreskrivet sätt och i vissa bestämda tillgångar, s.k. skuldtäckning. Tanken är att enbart de tillgångar som kan betecknas som säkra och som uppfyller en viss kvalitet i fråga om kreditvärdighet, värdebeständighet eller likviditet skall accepteras som skuldtäckningstillgångar. Vidare uppställs krav om att skuldtäckningstillgångarna skall placeras så att bolagets betalningsberedskap är tillfredsställande och den förväntade avkastningen tillräcklig, s.k. matchning. Valet av tillgångar skall vidare ske på ett sådant sätt att en lämplig riskspridning uppnås och att risktagandet begränsas, s.k. diversifiering. Placeringsreglerna innehåller också bestämmelser om vilka tillgångsslag som är tillåtna för skuldtäckning, bestämmelser som begränsar hur stor andel som får placeras i varje enskilt tillgångsslag, hur stor andel av skuldtäckningstillgångarna som får härröra från samma utgivare, bestämmelser om var skuldtäckningstillgångarna skall finnas samt regler som har till syfte att begränsa valutakursförluster.

Principerna för ett försäkringsbolags placeringar av samtliga tillgångar skall upptas i s.k. placeringsriktlinjer.

Försäkringsbolagen står under tillsyn av Finansinspektionen. För att Finansinspektionen skall kunna fullgöra tillsynen åläggs försäkringsbolagen vissa skyldigheter. Befattningshavare på ett försäkringsbolag är t.ex. skyldiga att lämna de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär. Finansinspektionen har vidare rätt att inom ramen för sin tillsyn sammankalla försäkringsbolagets styrelse när det anses nödvändigt liksom rätt att få ta del av handlingar för granskning. Finansinspektionen kan meddela behövliga erinringar eller förelägganden om rättelse samt begränsa eller förbjuda ett försäkringsbolag att förfoga över sina tillgångar i Sverige. Vid fall av allvarligare överträdelse kan försäkringsbolagets konces-

sion förverkas. Frågor om förverkande prövas av Finansinspektionen men kan avgöras av regeringen om ärendet är av principiell betydelse eller av särskild vikt.

Understödsföreningar

En understödsförening, eller försäkringsförening, har till uppgift att tillhandahålla försäkringar till en viss bestämd krets av personer, såsom t.ex. anställda i ett bestämt företag eller personer som tillhör en viss yrkesgrupp eller liknande. Sådana föreningar tecknar alltså försäkringar endast för sina medlemmar. En understödsförening som meddelar tjänstepensionsförsäkring benämns tjänstepensionskassa. Begravningskassor och sjukkassor är andra former av understödsföreningar.

Regler för understödsföreningar finns i lagen (1972:262) om understödsföreningar (UFL). Understödsföreningarna är i princip uppbyggda som ekonomiska föreningar och till följd härav har UFL utformats med ledning av den numera upphävda lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. UFL innehåller därför ett stort antal hänvisningar till den lagen. UFL är inte anpassad till EG-rätten. En översyn av regelverket gjordes av Försäkringsföreningsutredningen bl.a. i syfte att harmonisera regleringen av understödsföreningar med EG:s regler. Försäkringsföreningsutredningens betänkande Försäkringsföreningar – ett reformerat regelsystem (SOU 1998:82) har dock inte lett till lagstiftning.

UFL är tillämplig på alla understödsföreningar som uppfyller lagens krav. Det finns dock en dispensregel som innebär att Finansinspektionen kan medge undantag från bestämmelserna i lagen i den mån det inte föreligger något hinder från allmän synpunkt och det är lämpligt med hänsyn till föreningen och dess förhållanden.

En understödsförening skall bestå av minst 100 medlemmar och i vissa fall uppställs krav om att medlemmarna måste uppgå till minst 500. Finansinspektionen har rätt att meddela dispens och att tillåta att medlemsantalet understiger dessa nivåer om särskilda skäl föreligger.

I UFL uppställs ett förbud mot affärsmässighet. Krav uppställs om att understödsföreningen måste vara sluten, vilket innebär att föreningen endast meddelar försäkringar för en på visst sätt begränsad persongrupp. Förbudet mot affärsmässighet har ansetts

utgöra en skiljelinje mellan understödsföreningarna och de ömsesidiga försäkringsbolagen. Förbudet mot affärsmässighet kompletteras av en bestämmelse som begränsar värdet på de kapitalförsäkringar som en understödsförening meddelar. Enligt huvudregeln får värdet på en kapitalförsäkring inte överstiga ett basbelopp. Finansinspektionen har dock getts möjlighet att meddela dispens.

Lagstiftningen för understödsföreningarna vilar på soliditetsprincipen, skälighetsprincipen och behovsprincipen. Soliditetsprincipen innebär att föreningen alltid skall kunna fullgöra sina försäkringsutfästelser mot sina medlemmar. Enligt skälighetsprincipen skall medlemmarnas försäkringsavgifter vara skäligt avvägda i förhållande till de förmåner som försäkringarna ger. En viss modifiering av skälighetsprincipen har dock gjorts i och med att det finns möjlighet att beakta de särförhållanden som kännetecknar understödsföreningarna i förhållande till försäkringsbolagen liksom de speciella förhållanden som kan finnas i de olika understödsföreningarna. För att en understödsförening skall få registreras krävs att verksamheten kan anses som behövlig och är ägnad att i övrigt främja en sund utveckling av försäkringsväsendet, vilket är ett utflöde av den s.k. behovsprincipen som numera inte gäller för vare sig försäkringsbolag eller banker.

Kapitalplaceringsreglerna för understödsföreningar innebär enligt huvudregeln att ett belopp som täcker dels summan av föreningens försäkringsfonder, vilket i princip motsvarar de försäkringstekniska avsättningarna i försäkringsbolag, dels föreningens övriga skulder skall redovisas i vissa angivna tillgångar, i första hand obligationer och skuldförbindelser mot säkerhet i fast egendom. Finansinspektionen har möjlighet att medge en understödsförening att i stället tillämpa de placeringsregler som gäller för försäkringsbolagen.

Understödsföreningar skall vara registrerade och stå under tillsyn av Finansinspektionen.

Avdragsrätt för premiebetalning

Som redan nämnts är det för arbetsgivaren av central betydelse att han medges avdragsrätt för sina premiekostnader. Härför krävs att försäkringen uppfyller villkoren för en tjänstepensionsförsäkring enligt 58 kap. 7 § inkomstskattelagen. Det gäller oavsett om det är arbetsgivaren eller den anställde som formellt står som ägare till

försäkringen. Det första villkoret är att det måste vara fråga om en *pensionsförsäkring* och denna skall ha *samband med tjänst*. Vidare krävs det att *den anställda är förmånstagare* och att *arbetsgivaren har åtagit sig att betala försäkringens samtliga premier*. Det är alltså inte möjligt att låta arbetstagaren betala en viss andel av premierna. Om arbetsförhållandena förändras kan försäkringen överlåtas till den anställda, men försäkringen kommer då att byta karaktär från tjänstepensionsförsäkring till en privat pensionsförsäkring. Vid byte av anställning kan tjänstepensionsförsäkringen övertas av den nye arbetsgivaren, som därefter svarar för premieinbetalningarna.

Också en pensionsförsäkring som har tecknats av den anställdes arbetsgivare efter att den anställda avlidit är i skatterättslig mening en tjänstepensionsförsäkring, under förutsättning att försäkringen har tecknats till förmån för de efterlevande och arbetsgivaren har åtagit sig att betala premierna.

Definitionen av begreppet pensionsförsäkring ges i 58 kap. 2 § inkomstskattelagen. I lagtexten sägs att för att en försäkring skall kunna klassificeras som en pensionsförsäkring krävs att de villkor som ställs upp i 58 kap. 4–16 §§ inkomstskattelagen skall vara uppfyllda, de s.k. kvalitativa villkoren. Om de kvalitativa villkoren för en livförsäkring inte är uppfyllda är det i stället fråga om en kapitalförsäkring.

Gränsdragningen mellan pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar är viktig eftersom reglerna om beskattning och avdragsrätt är olika för respektive försäkring. Om det är fråga om en pensionsförsäkring är de erlagda premierna avdragsgilla inom vissa ramar enligt inkomstskattelagen och de belopp som betalas ut skall tas upp till beskattning. Kostnader för en kapitalförsäkrings premier är däremot inte avdragsgilla men utfallande belopp är skattefria.

2.6 Allmänt om pensionsplaner

Begreppet pensionsplan

Ett viktigt begrepp när det gäller tjänstepensioner är pensionsplan. I en sådan plan regleras nämligen ofta vad som skall gälla beträffande den enskildes pension.

En civilrättslig definition av begreppet allmän pensionsplan ges i 4 § tryggandelagen. Med allmän pensionsplan avses sådana

allmänna grunder för pensionering av arbetstagare eller arbetstagares efterlevande som innehåller regler om tryggnad av arbetsgivarens utfästelse genom kreditförsäkring, avsättning till pensionsstiftelse i enlighet med tryggandelagen eller annan likvärdig anordning och som på arbetstagarsidan är godkända av organisation vilken enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) är att anse såsom central arbetstagarorganisation. Exempel på en allmän pensionsplan är ITP-planen. En detaljerad beskrivning av de viktigaste pensionsplanerna på den svenska marknaden ges i *bilaga 3*.

I lagförarbetena anges att en allmän pensionsplan tar sikte på en kategori anställda, t.ex. alla arbetstagare som är anställda vid ett visst företag eller alla tjänstemän vid företaget. I allmänhet anses kravet på trygghet vara uppfyllt i och med att arbetsgivaren ansluter sig till FPG/PRI-systemet. Den viktigaste förutsättningen för att grunder för arbetstagarpensionering skall kunna anses utgöra en allmän pensionsplan är att grunderna på arbetstagarsidan har godkänts av central arbetstagarorganisation, se prop. 1967:83 s. 109.

För att det skall vara fråga om en allmän pensionsplan krävs det enligt Regeringsrätten att det i planen finns en garanti för att grunderna är av kollektiv natur och att pensionsförmånerna är preciserade, se RÅ 1996 ref. 33.

Den skatterättsliga definitionen av allmän pensionsplan ges i 58 kap. 20 § inkomstskattelagen. I lagtexten hänvisas till den civilrättsliga definitionen av allmän pensionsplan som ges i tryggandelagen. Vidare anges att med begreppet allmän pensionsplan avses också;

- pensionsutfästelser som ryms inom vad som enligt en allmän pensionsplan är sedvanligt inom branschen för arbetstagare med motsvarande uppgifter, dock när det gäller utfästelser som tryggas genom avsättning i balansräkningen bara i förening med kreditförsäkring,
- pensionsutfästelser för vilka det har tecknats kommunal eller statlig borgen eller liknande garanti, och
- pensionsutfästelser i enlighet med pensionsavtal som har godkänts på arbetstagarsidan av sådan organisation som enligt MBL anses som central arbetstagarorganisation.

Olika former av pensionsplaner

En tjänstepension kan vara antingen förmånsbestämd (defined benefit), dvs. den enskildes framtida pensionsförmån kommer att uppgå till ett i förväg bestämt pensionsbelopp, eller avgiftsbestämd (defined contribution), dvs. ett i förväg bestämt belopp avsätts till pensionssparandet men någon garanti om storleken på den framtida pensionen ges inte.

De båda formerna av pensionsplaner skiljer sig i väsentliga hänseenden åt, såsom t.ex. avseende garantin och storleken på den framtida pensionsförmånen. En uppmärksam aspekt är den omfördelning av risker från arbetsgivare till anställda av olika slag som en övergång från en förmånsbestämd pensionsplan till en avgiftsbestämd pensionsplan för med sig.

I västvärlden är trenden för närvarande att de förmånsbestämda pensionsplanerna ersätts av avgiftsbestämda planer. Orsaken till denna utveckling är bl.a. att befolkningen i allmänhet blir äldre och att påfrestningarna på samhällsekonomin eller arbetsgivarna annars skulle riskera att bli alltför stora. Övergången kan också vara betingad av utbudet från försäkringsbranschen. Sverige är ett av de länder som har övergått från det förmånsbestämda systemet till det avgiftsbestämda systemet i både det nationella lagstadgade pensionssystemet och till stora delar även i de olika tjänstepensionssystemen. ITP-planen och de ITP-liknande planerna är de enda pensionsplanerna som alltjämt tillämpar det förmånsbestämda systemet fullt ut. Härutöver förekommer även inom den offentliga sektorn planer som innehåller förmånsbestämda moment. Förhandlingar pågår mellan arbetsmarknadsparterna men företrädarna för arbetstagersidan har hittills ställt sig avvisande till tanken på att överge det förmånsbestämda systemet. I Sverige är andelen tjänstepensioner som är tryggade genom försäkringar betydligt större än i övriga Europa och det kan möjligen vara anledningen till att avgiftssystemet är förhållandevis stort här.

Förmånsbestämda pensionsplaner

En förmånsbestämd pensionsplan innebär att den enskilde vet hur hög pension han kommer att erhålla vid pensioneringen. Pensionslöftet utgörs därmed av ett klart och definierat pensionsbelopp. Det är inte ovanligt att pensionsbeloppet knyts till den

lönenivå som den anställde har under sitt sista år eller till ett genomsnitt av lönerna under åren precis före pensioneringen och utgör en viss procentsats av detta löneunderlag. I den förmånsbestämda pensionsplanen är det den som har gjort utfästelsen som står risken för att kostnaderna för pensionsplanen blir höga på grund av fluktuation i avkastningen, löneutveckling och demografiska förändringar. Förpliktelsen i form av ett löfte om en viss pension kvarstår och påverkas inte av sådana förändrade förhållanden utan kommer endast att medföra att arbetsgivarens avgifter kommer att förändras.

Fördelarna med det förmånsbestämda systemet är att det ger förutsebarhet för arbetstagarna, eftersom de vet hur hög deras framtida pension kommer att bli. Systemet kan innebära en motsvarande nackdel för arbetsgivarna, eftersom förändrade förhållanden, särskilt de finansiella fluktuationerna, gör det svårt att beräkna kostnaderna för de gjorda pensionslöftena. Å andra sidan anses systemet medföra långsiktiga finansiella möjligheter för arbetsgivarna med möjlighet till återbäring av överskott. En annan nackdel är att det förmånsbestämda systemet kan medföra administrativa svårigheter och kostnader på grund av systemets komplexitet.

Avgiftsbestämda pensionsplaner

En avgiftsbestämd pensionsplan innebär att arbetsgivaren har åtagit sig att svara för en på förhand fastställd avgift avsedd för den anställdes framtida pension. Hur stort det framtida pensionskapitalet kommer att bli är omöjligt att veta och beror bl.a. på finansiella fluktuationer. Pensionsbeloppet är uteslutande ett resultat av de avgiftsinbetalningar som gjorts jämte avkastningen på dessa. Vid pensioneringen omvandlas det ackumulerade kapitalet liksom uppburen återbäringsränta till en livränta. Arbetsgivarens ansvar begränsar sig således enbart till att tillhandahålla den bestämda avgiften, vilket innebär att det är den anställde som kommer att få bära de finansiella och demografiska riskerna.

Systemet har avsevärda fördelar för arbetsgivaren, eftersom det ger denne möjlighet att förutse och kunna beräkna storleken på pensionskostnaderna. En nackdel med det avgiftsbestämda systemet är att de enskilda arbetstagarna i allmänhet har sämre kompetens för att kunna hantera dessa risker. Erfarenheter från England

visar att bl.a. ett dåligt finansiellt utfall i de avgiftsbestämda pensionsplanerna har medfört att de anställda har ställt krav på kompensation gentemot arbetsgivarna. Diskussioner har förts om den generellt lägre kompetensen hos de enskilda att hantera dessa risker på sikt kan komma att medföra att övergången från det förmånsbestämda systemet till det avgiftsbestämda systemet kommer att generera generella välfärdsförluster. För svenskt vidkommande är det inte ovanligt att arbetsmarknadsparterna i de kollektivavtalade systemen kommer överens om att en del av ansvaret skall kvarstå på dem och att de anställda ges mindre valfrihet än vad det avgiftsbestämda systemet teoretiskt möjliggör. Svenska Kyrkans pensionsplan är ett exempel på en avgiftsbestämd plan i vilken man helt fråntagit de enskilda deras valmöjligheter. Det förekommer även varianter där valfriheten begränsas genom att en bestämd förvaltningsform eller försäkringsinstitution anges. Anledningen till att arbetsmarknadsparterna åtar sig att bära en del av ansvaret är att de därigenom vill säkerställa att pensionslösningarna blir konstruerade på ett bra sätt till en så låg kostnad som möjligt med en bibehållen insyn och kontroll. Det bör dock understrykas att arbetsmarknadsparternas större ansvarstagande såvitt avser placeringarna inte påverkar riskfördelningen utan att det är den enskilde arbetstagaren som ytterst står risken för hur stor den framtida pensionsförmånen blir.

De avgiftsbestämda pensionsplanerna anses i allmänhet passa bättre in på den moderna arbetsmarknaden med ökad rörlighet och en mängd olika anställningsformer liksom på den mängd nya ersättningsformer som numera förekommer i form av fast lön, rörlig lön, bonus, löneväxlingar, utbyte av olika anställningsförmåner, avstående av lön m.m. En fördel är att det avgiftsbestämda systemet är enkelt och kan möta dessa nya moment på arbetsmarknaden utan att samordningsproblem uppstår. För att i vart fall delvis kunna uppväga de anställdas generellt sett lägre kompetens kräver det avgiftsbestämda systemet att de anställdas informationsbehov tillgodoses. Det är mot bakgrund härav som utvecklingen av olika former av pensionsportaler och webbaserade hanteringsverktyg skall ses.

Allmänt om kollektivavtalsgrundade pensionsplaner

Såsom det redogjorts för tidigare i detta kapitel har en tjänstepension sin grund antingen i ett kollektivavtal eller i ett individuellt avtal mellan en arbetsgivare och en enskild arbetstagare. Den svenska tjänstepensionsmarknaden karakteriseras av att det stora flertalet anställda har sina pensionsförmåner reglerade genom kollektivavtal. Inget annat land i Europa har en så stor andel tjänstepensioner reglerade på så sätt. Härutöver förekommer ett stort antal individuella avtal mellan den enskilde arbetstagaren och den enskilde arbetstagaren, utan grund i kollektivavtal, om tjänstepensionsförmåner. På senare år har det även blivit allt vanligare att arbetstagaren kommer överens med arbetsgivaren om att löneökningar, övertidsersättning, bonus och liknande inte betalas ut på sedvanligt sätt utan omvandlas till pensionsförmåner genom t.ex. inbetalning av premier till en pensionsförsäkring.

Begreppet kollektivavtal definieras i 23 § MBL såsom ett skriftligt avtal mellan arbetsgivarorganisation eller arbetsgivare och arbetstagarorganisation om anställningsvillkor för arbetstagare eller om förhållanden i övrigt mellan arbetsgivare och arbetstagare.

De pensionsförmåner som har sin grund i ett kollektivavtal har tillkommit efter förhandlingar mellan arbetsmarknadsparterna. Dessa ingår som en del i en samlad uppgörelse om anställningsförhållanden och det bör särskilt understrykas att tjänstepensionerna utgör endast en begränsad del av de olika avtalsförsäkringar som omfattas av kollektivavtalet. Härutöver förekommer olika former av ersättningar, såsom avgångsbidrag (AGB), tjänstegrupp-livförsäkringar (TGL) och trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA). Villkoren för försäkringarna fastslås av arbetsmarknadsparterna i kollektivavtalet. Överenskommelsen angående tjänstepensionerna innehåller normalt föreskrifter om förmåner, ersättningsnivåer och former för hur pensionsutfästelsen skall tryggas. I vissa fall stipulerar kollektivavtalet även att försäkringarna skall tecknas i visst eller vissa särskilda försäkringsbolag.

För det lagstadgade pensionsskyddet har det ingen betydelse inom vilket avtalsområde som den enskilde arbetar, vilket däremot är fallet med det kollektivavtalade försäkringsskyddet. De anställda omfattas av olika pensionsplaner beroende på om vederbörande t.ex. är statsanställd eller anställd inom det privata näringslivet. Kollektivavtalsparterna har förhandlat fram separata pensionsplaner för varje avtalsområde. Villkor och förmåner skiljer sig därför åt

mellan de olika pensionsplanerna. Traditionellt sett brukar man dela in avtalsområdena i fem stora huvudgrupper; privatanställda arbetare, privatanställda tjänstemän, anställda inom Kooperationen, statsanställda och anställda i kommuner och landsting. Härutöver förekommer olika varianter av dessa pensionsavtal samt pensionsavtal som är reglerade genom s.k. hängavtal mellan en enskild arbetsgivare och de fackliga arbetstagarrepresentanterna samt tjänstepensioner som har sin grund i ett fristående individuellt avtal mellan en arbetsgivare och en enskild arbetstagarare.

3 Tjänstepensionsmarknaden

3.1 Inledning

Det svenska tjänstepensionssystemet har stor betydelse för såväl den enskilde som kapitalmarknaderna, livförsäkringsbranschen och för samhällsekonomin i stort. Tjänstepension utgör en väsentlig del av pensionsinkomsterna för många individer vilket skapar trygghet för dem under pensionsåren. De tillgångar som finns placerade i de svenska och internationella kapitalmarknaderna för att trygga tjänstepensioner är betydande och utgör en stor del av utbudet av riskkapital. Tjänstepensionsförsäkring är en av de viktigaste verksamhetsområdena (mätt i premieinkomster) för de svenska livförsäkringsbolagen.

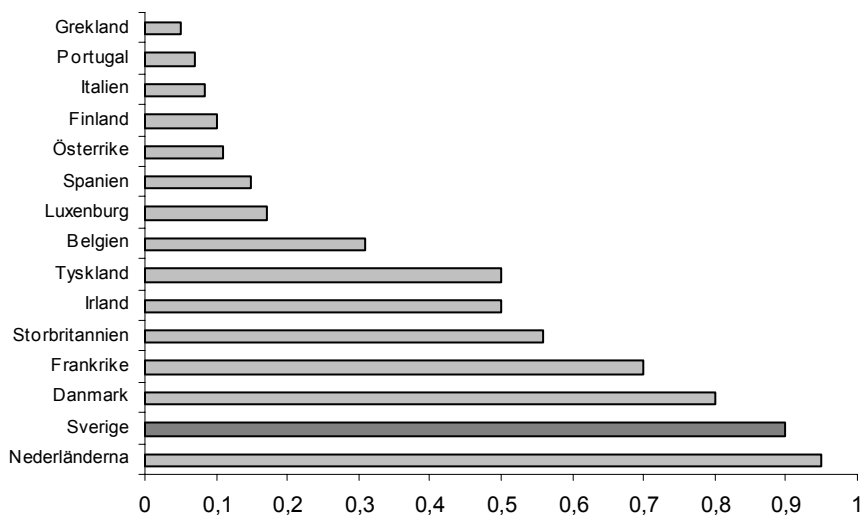
Tjänstepensionsmarknaden och dess betydelse kan således åskådliggöras utifrån olika perspektiv. Kapitlet inleds i avsnitt 3.2 med det övergripande perspektivet och beskriver den samhälls-ekonomiska betydelsen och fördelningen av det *totala* kapitalet som tryggar tjänstepensionsutfästelser. I detta avsnitt kommenteras också kort omfattningen av det kapital som finns *placerat på kapitalmarknaderna*, utanför de uppdragsgivande företagen som utfäster tjänstepension. Här undantas således tryggandeformen kreditförsäkrad skuldföring, som beskrivits i avsnitt 2.4. Den avslutande delen 3.3 övergår till att redogöra för *försäkringsmarknaden* för tjänstepension och dess aktörer. En beskrivning av pensionsstiftelser, som inte i egentlig mening verkar på tjänstepensionsmarknaden, återfinns i avsnitt 2.3.

3.2 Tjänstepensionens samhällsekonomiska betydelse

Ungefär 90 procent av alla yrkesarbetande i Sverige omfattas av någon form av tjänstepension. Detta är en i en internationell jämförelse mycket hög andel, vilket kan förklaras med att tjänste-

pensionen är obligatorisk i Sverige för dem som omfattas av kollektivavtal. I EU är det endast det nederländska tjänstepensions-systemet som har motsvarande täckning, se *figur 1*.

Figur 1. Andel yrkesverksamma som omfattas av tjänstepension

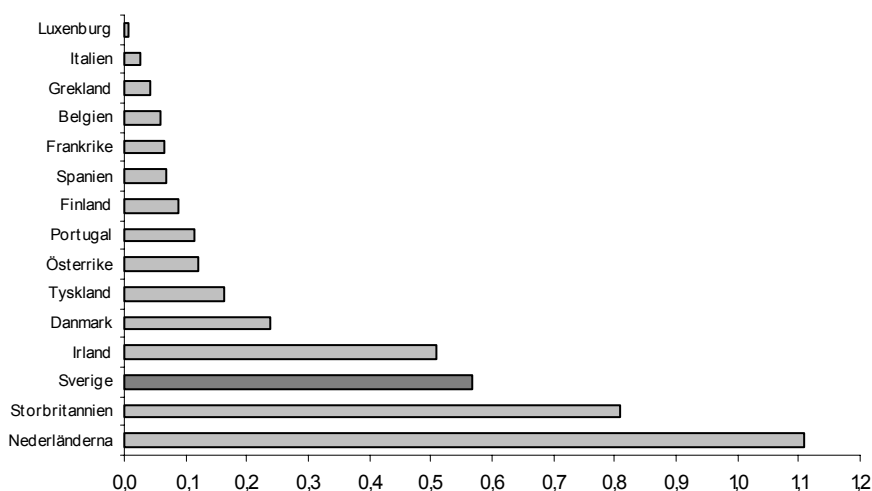
Källa: Study on Pension Schemes of the Member States of the European Union May 2000 (MARKT/2005/99) och European Federation for Retirement Provision (EFRP).

Tjänstepension kan betecknas som en uppskjuten del av inkomsten under arbetsföra år och är därigenom, som komplement till den allmänna pensionen, viktigt för konsumtionsutjämnning över tid och för trygghet och säkerhet för enskilda vid pensionering. Tjänstepensionens andel av inkomsten efter pensionering skiljer sig väsentligt mellan yrkeskategorier och inkomstkikt i Sverige. I genomsnitt stod tjänstepensionen under år 2002 för 19 procent av de utbetalade skattepliktiga pensionsersättningarna, medan den allmänna pensionen och utbetalning från privat pensionsförsäkring svarade för 76 procent respektive 5 procent, se Lönesummestatistiken SCB. För privatpersoner i de högre inkomstklasserna kan huvuddelen av pensionsinkomsterna utgöras av tjänstepension.

De tillgångar som tryggar tjänstepensioner i Sverige är betydande. Vid utgången av år 2002 fanns drygt 900 miljarder kronor som tjänstepensionskapital i försäkringssektorn och som pensionskapital i företagen och stiftelser. Tjänstepensionskapitalet i Sverige

motsvarade 57 procent av BNP år 2000, vilket jämfört med andra stater inom EU är en hög andel. De tillgångar som förvaltades för tjänstepension inom EU hade ett marknadsvärde på ca 2 500 miljarder euro, vilket motsvarade knappt 30 procent av EU-ländernas samlade BNP. Endast i Nederländerna och Storbritannien motsvarar tjänstepensionskapitalet en högre andel av BNP än i Sverige, se *figur 2*.

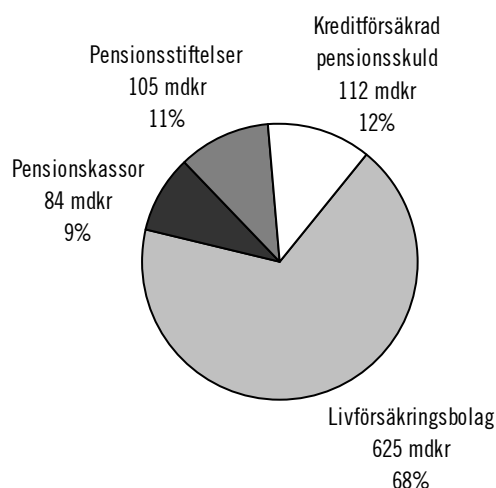
Figur 2. Tjänstepensionskapitalets andel av BNP (år 2000)

Källa: EFRP.

Figur 3 visar fördelningen av tjänstepensionskapitalet i Sverige över de tryggandeformer som arbetsgivaren kan använda för att säkerställa sina pensionsutfästelser: tjänstepensionsförsäkring i livförsäkringsbolag eller pensionskassa, kreditförsäkrad pensionsskuld, och avsättning till pensionsstiftelse. Denna procentuella fördelning är endast ungefärlig. Tjänstepensionskapitalet i livförsäkringsbolagen och pensionskassorna är en uppskattning, då tillgångarna för de olika verksamhetsgrenarna inte särredovisas hos försäkringsinstituten. Tillgångarna i stiftelserna är redovisade som bokfört värde, och speglar således inte det verkliga marknadsvärdet av stiftelsernas tillgångar. Det bör dessutom påpekas att detta är en bild av tjänstepensionskapitalets fördelning och omfattning efter en lång tids nedgång i tillgångsvärden på de finansiella marknaderna.

Figur 3. Fördelning av tjänstepensionskapitalet (år 2002)

Källa: Finansinspektionen och Länsstyrelsen i Stockholms län.

Figuren inkluderar även, för att få en fullständig bild, de tillgångar som tryggar pensionsutfästelser genom skuldföring trots att trygandet inte representerar någon från arbetsgivaren avskild fondering. Om det i företagen skuldförda beloppet undantas, så fanns en kapitalvolym om drygt 800 miljarder kronor placerade på svenska och internationella kapitalmarknader i syfte att trygga tjänstepensionsutfästelser. Som jämförelse var det totala börsvärdet på Stockholmsbörsen vid utgången av år 2002 knappt 1 900 miljarder. Omkring 40 procent av tillgångarna hos livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna var placerade på aktiemarknaderna och av dessa innehav utgjordes nära 70 procent av svenska aktier (i genomsnitt mellan år 2000 och år 2003). Den kapitalansamling som finns i tjänstepensionsinstituterna är således betydande och spelar en viktig roll för riskkapitalförsörjningen i den finansiella sektorn.

3.3 Marknaden för tjänstepensionsförsäkring

Den vanligaste formen för att trygga tjänstepensionsutfästelser är tjänstepensionsförsäkring i livförsäkringsbolag och pensionskassor. Pensionsstiftelserna kan inte sägas konkurrera med livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna utan utgör snarast en alterna-

tiv tryggandeform för arbetsgivaren. Stiftelserna har därigenom betydelse för arbetsgivarnas *efterfrågan* på tjänstepensionsförsäkringar hos livförsäkringsbolagen och pensionskassorna.

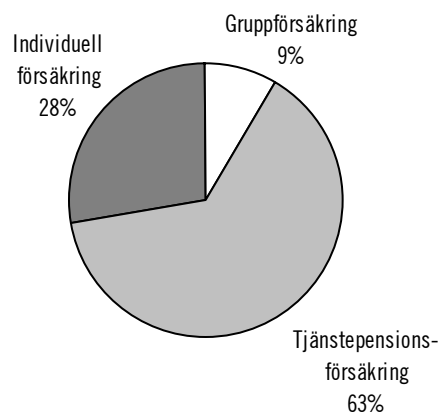
Marknaden för tjänstepensionsförsäkring i Sverige utgör en betydande del av livförsäkringssektorn. Tillgångarna som förvaltas för tjänstepension hos försäkringsbolagen och pensionskassorna svarar för nästan 50 procent av det totala livförsäkringskapitalet.

Livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet

Livförsäkringsbolagen brukar delas in i traditionella livförsäkringsbolag och fondförsäkringsbolag. Det fanns totalt 27 traditionella livförsäkringsbolag i Sverige år 2002 och av dessa meddelade 13 bolag tjänstepensionsförsäkring. I gruppen fondförsäkringsbolag meddelade sju av totalt tolv bolag tjänstepensionsförsäkring. Av de traditionella livförsäkringsbolagen var elva aktiebolag drivna enligt ömsesidiga principer och två ömsesidiga bolag. Alla fondförsäkringsbolag var vinstutdelande aktiebolag.

För de traditionella livförsäkringsbolagen var den enskilt största försäkringsgrenen tjänstepensionsförsäkring, något som skiljer den svenska marknaden från många andra europeiska tjänstepensions-system. Finansinspektionens resultatanalys av svenska livförsäkringsbolag för år 2002 visar att 49 miljarder kronor registrerades i premieinkomst i verksamhetsgrenen tjänstepensionsförsäkring för de traditionella livförsäkringsbolagen, vilket utgjorde drygt 63 procent av den totala premieinkomsten för gruppen, se *figur 4*. Motsvarande summa för fondbolagen var 13 miljarder kronor, eller 33 procent av den totala premieinkomsten. Tjänstepensionsförsäkringens andel av bolagens premieinkomst var dock troligen ännu högre, då en del av premieintäkterna som redovisas under posten *individuell försäkring* kan vara tjänstepensionsförsäkring. Det bör påpekas att andelen tjänstepensionsförsäkringar för sektorn som helhet påverkas i stor utsträckning av några få bolag, vilket utvecklas nedan.

Figur 4. De traditionella livförsäkringsbolagens premieinkomster (totalt 77 mdkr år 2002)

Källa: Finansinspektionen.

Som framgår av *tabell 1* domineras marknaden för tjänstepension av ett mindre antal stora livförsäkringsbolag som i princip uteslutande meddelar tjänstepensionsförsäkring. De tre största bolagen Alecta (Alecta pensionsförsäkring, ömsesidigt), AMF Pension (Arbetsmarknadsförsäkringar, pensionsförsäkringsaktiebolag) och SPP Liv (SPP Livförsäkring AB) stod år 2002 för nästan 86 procent av marknaden mätt i premieintäkter för tjänstepensionsförsäkring. Detta förhållande har sin förklaring i de stora kollektivavtalsbaserade pensionsplanernas historiska utveckling och nuvarande utformning, se *bilaga 3*. De avtalade planerna har föreskrivit vilka institut som har exklusivt avtal för tjänstepensionsförsäkring och vilka institut som skall förvalta de delar av tjänstepensionsplanen där individuell valfrihet finns men inte utnyttjats av den anställde.

Tabell 1. Traditionella livförsäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkring (år 2002)

Bolag (mdkr)	Premieinkomst tjänstepension	Andel av marknaden	Andel av premieinkomster	Totala tillgångar
Alecta pensionsförsäkring, ömsesidigt	22,0	50,0 %	99,1 %	289,8
AMF, pensionsförsäkringsaktiebolag	8,4	19,1 %	87,5 %	190,2
SPP Livförsäkringsaktiebolag	8,2	16,8 %	92,6 %	13,5
KPA Pensionsförsäkring AB	4,0	9,1 %	95,6 %	233,2
Livförsäkringsaktiebolaget Skandia	3,7	8,5 %	27,2 %	74,5
Länsförsäkringar Liv Försäkringsaktiebolag	1,1	2,6 %	22,7 %	89,2
Livförsäkringsaktiebolaget S E B Trygg Liv	0,6	1,4 %	13,1 %	174,5
Folksam ömsesidigt livförsäkring	0,4	0,9 %	8,4 %	50,3
Nordea Livförsäkring I Sverige AB	0,2	0,4 %	15,7 %	14,8
Totalt	48,9	100 %	63,6 %	1 130,9

Källa: Finansinspektionen.

Tjänstepensionskassor

En tjänstepensionskassa ägs, precis som ett ömsesidigt livförsäkringsbolag, av försäkringstagarna. Alla pensionskassans tillgångar skall i slutändan komma försäkringstagarna till godo i form av pensioner. En grundläggande skillnad mellan pensionskassor och livförsäkringsbolag är dock att en pensionskassa är sluten i den meningen att endast en på något sätt definierad krets personer får vara medlemmar och ha försäkringar i kassan. Försäkringstagarna i ett livförsäkringsbolag behöver däremot inte ha någon annan gemenskap än den som uppkommit genom försäkringsavtalet. Till skillnad från de ömsesidiga livförsäkringsbolagen är tjänstepensionskassornas kundkrets av företag därför huvudsakligen väl avgränsad till en viss bransch; i några fall till ett enda företag.

Pensionskassorna delas in i två huvudgrupper: tjänstepensionskassor och andra pensionskassor. Vid utgången av år 2002 fanns det 45 pensionskassor i Sverige och av dessa var 22 tjänstepensionskassor. Tjänstepensionskassor intar en särställning bland försäkringsföreningarna vad gäller antal medlemmar och tillgångsvolym. Tjänstepensionskassorna hade vid sistnämnda tidpunkt drygt en miljon medlemmar och förvaltade ca 84 miljarder kronor. Som *tabell 2* visar stod de tio största tjänstepensions-

kassorna för nästan 94 procent av de totala tillgångarna för gruppen. En kassa skall enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar (UFL) ha minst 100 medlemmar, men Finansinspektionen kan medge enskilda föreningar att ha ett lägre medlemsantal. Det finns några få små tjänstepensionskassor med färre än 500 medlemmar men i dagsläget finns inga tjänstepensionskassor som har färre än 100 medlemmar.

Tabell 2. De största tjänstepensionskassorna (år 2002)

Pensionskassa	Tillgångar (mdkr)	Andel av tillgångar	Medlemmar (1000-tal)	Andel av medlemmar
Konsumentkooperationens Pk	22,1	26,4 %	306	30,1 %
FSO*	13,9	16,6 %	459	45,1 %
Sparinstitutens Pensionskassa	11,5	13,7 %	33	3,2 %
Svenska Kyrkans Försäkringsförening	6,5	7,8 %	40	3,9 %
Försäkringsbranschens Pensionskassa	6,3	7,5 %	18	1,8 %
PP Pension	5,8	6,9 %	25	2,5 %
Pensionskassan SHB	3,7	4,4 %	7	0,7 %
Arkitekternas Pensionskassa	3,3	3,9 %	26	2,6 %
Köpmännens Pensionskassa	2,7	3,2 %	10	1,0 %
Volvoresultats Försäkringsförening	2,5	3,0 %	50	4,9 %
Övriga	5,3	6,4 %	44	4,3 %
<i>Totalt</i>	83,6	100 %	1 018	100 %

* FSO står för Försäkringsföreningen för det Statliga Området.

Källa: Pensionskassornas årsredovisningar.

En tjänstepensionskassa har skapats med syfte att tillhandahålla tjänstepensioner, men en tjänstepensionskassa kan även meddela annan grupp försäkring, individuell försäkring samt sjuk- och olycksfallsförsäkring till sina medlemmar. De totala premieinkomsterna för tjänstepensionskassorna var drygt fem miljarder kronor år 2002. Premieinkomsterna för tjänstepensionsförsäkring, som är den största försäkringsgrenen, stod för nästan 60 procent av de totala premieinkomsterna.

Den konkurrensutsatta tjänstepensionsmarknaden

Den tjänstepensionsmarknad som livförsäkringsbolagen och pensionskassorna verkar på kan förenklat delas in i en *företagsmarknad* och en *individvalsmarknad*.

På företagsmarknaden bestämmer arbetsgivaren, eller det kollektivavtal som företaget är knutet till, leverantör av försäringen. Här ingår även frivilliga tjänstepensionsplaner för företag som inte har kollektivavtal. I individvalsmarknaden beslutar arbetstagaren vilket försäkringsinstitut som skall förvalta premierna.

Individvalsmarknaden utgörs av den så kallade *valcentralsmarknaden* (eller *kryssmarknaden*) vilken är av den del av den kollektivavtalade tjänstepensionen där individen själv väljer förvaltningsform och försäkringsgivare, samt av alternativa pensionsplaner för tjänstemän vars årsinkomst överstiger tio inkomstbasbelopp (s.k. ”tiotaggarlösningar”), där kollektivavtalet inte begränsar försäkringsförsäljning. Sedan slutet av år 2002 har alla stora kollektivavtalsområden ett avtal som ger inflytande till den anställde över förvaltningen för åtminstone en del av tjänstepensionen. Valcentralsmarknaden hade en premievolyum om ca 20 miljarder kronor år 2002.

Pensionskassorna verkar i första hand på företagsmarknaden där de fått i uppdrag att trygga pensioner enligt de överenskomna pensionsplanerna. Livförsäkringsbolagen har med undantag av de stora aktörerna i allmänhet inte kollektivavtalsgrundade uppdrag, utan verkar som kommersiella aktörer på individvalsmarknaden och den privata livförsäkringsmarknaden, där individen själv står för premieinbetalningarna. Till den del livförsäkringsbolagen är verksam på valcentralsmarknaden kan deras tjänster och produkter dock vara bundna av avtal med de institut som administrerar valcentralerna.

En viss konkurrens om kundföretagen finns pensionskassorna sinsemellan och mellan pensionskassorna och livförsäkringsbolagen på företagsmarknaden, men det föreligger en relativt rigid marknadsuppdelning grundad på traditioner, kollektivavtal och det faktum att tjänstepensionskassorna endast är öppna för en viss kundkrets. Tjänstepensionskassornas och livförsäkringsbolagens verksamhet överlappar varandra i första hand på valcentralsmarknaden och det är också på denna marknad som konkurrensen livförsäkringsbolagen emellan om tjänstepensionsförsäkring är tydli-

gast. Valcentralsmarknaden är den starkast växande delmarknaden inom tjänstepensionsmarknaden då det individuella valet har gått från att vara en kompletterande del till att i vissa fall utgöra hela tjänstepensionen. Detta är en del av den tydliga svenska utvecklingen att övergå från traditionella förmånsbestämda tjänstepensioner till avgiftsbestämda.